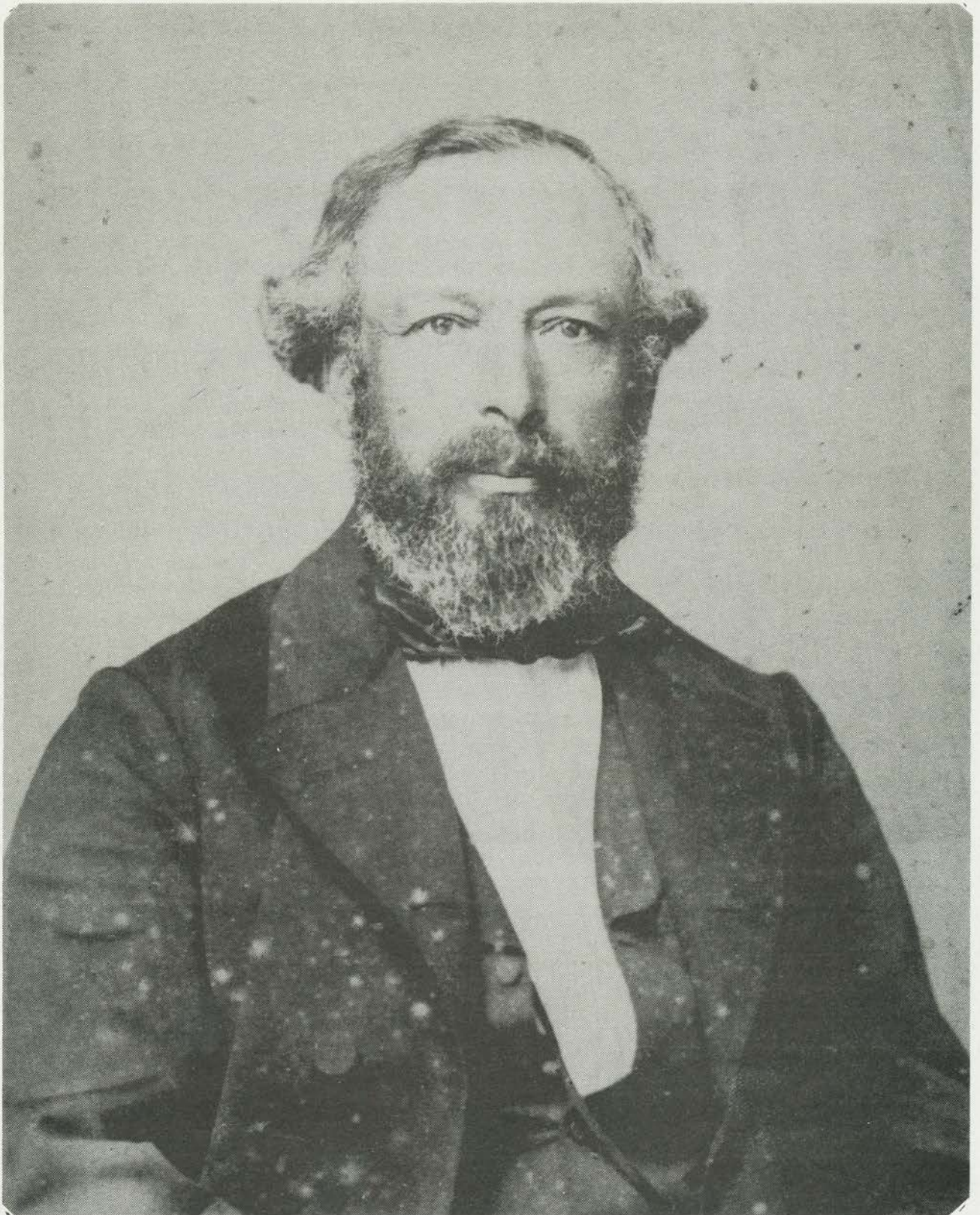

* O B J E K T I V *

Nr. 24

September 1982.

Dansk Fotohistorisk Selskab

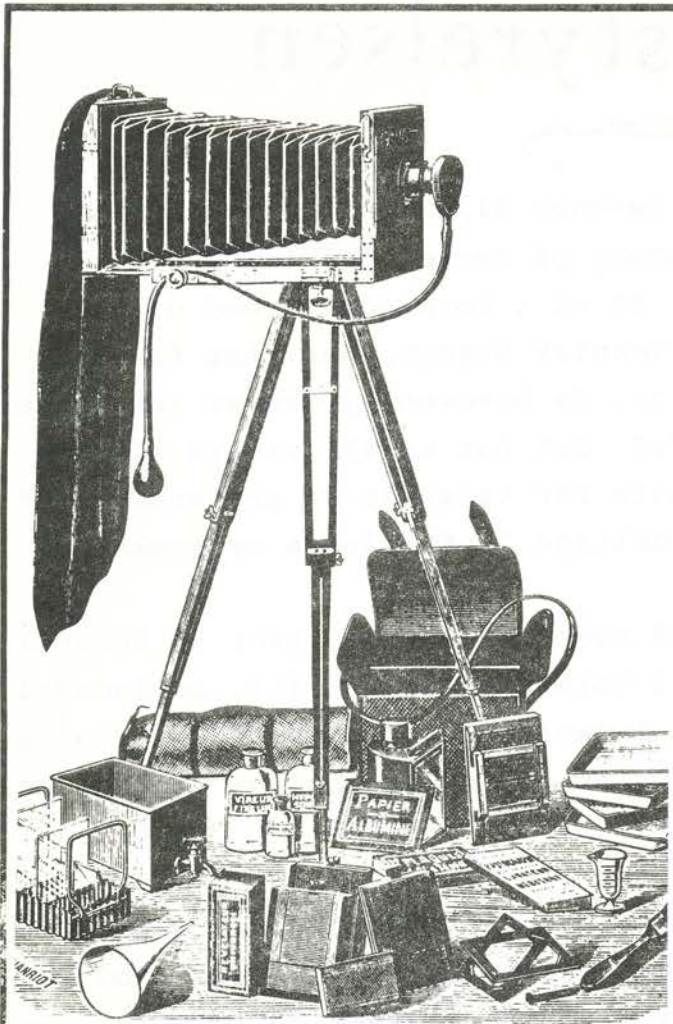
DANSK KAMERA SERVICE TAGENSVEJ 100

2200 KØBENHAVN N. · TELEFON 01 · 83 87 80

Forsiden:

Selvportræt af Frederikshavns første fast etablerede fotograf, Diderich Christian Blicher (1815-1887), der var en fattersøn til digterpræsten Steen Steensen Blicher.

D.C.Blicher, der oprindeligt var maler, har malet det berømte Blicherportræt, som kan ses på Herning museum.

D.F.S. stiftet 1975

Præsident: Andreas Trier Mørch
Sortedam Dosserring 95 A
2100 København Ø
01-26 00 21

Vicepræsident: Ole Schelde
Plantagevej 43
3460 Birkerød
02-81 20 20

Kasserer: Niels Resdahl Jensen
Rygaards Alle 33 A
2900 Hellerup
01-62 09 62
Giro konto: 1 50 64 47

Redaktør: Flemming Berendt
Teglgårdsvej 649
3050 Humlebæk
02-19 22 99

Jylland: Jan Klinksgaard
Ved Skellet 30
6400 Sønderborg
04-43 12 43

1981 D.F.S. all rights reserved ©

ISSN 0107-6329

Indhold.

Generalforsamling-Landsmøde. Nyt fra bestyrelsen. **3**

Møderækken for anden halvdel af 1982. **13**

"Kameraets kavalkade". Udstillingen på Teknisk Museum. **20**

De gamle fotografer i Frederikshavn. Lidt om fotohistorisk forskning. Af Peter Haagen. **23**

At samle på Billeder. Af Jørgen Gregersen. **27**

Bog anmeldelse. Gl. Kildevæld Af F. Berendt. **32**

Det danske NEO-FOT kamera. Af Sigfred Løvstad. **35**

Digt om L.M. Daguerre. Af Kaj Nyemann. (1890 - 1942.) **44**

Hvordan gør man? Af J. Hammeken/F. Berendt. **49**

Daguerre og Niépces breve. Ved F. Berendt. **54**

Efter Daguerre. De våde pladers tid. Ved F. Berendt. **67**

Brugsanvisning for Voigtlanders Daguerreotypiapparat. Ved F. Berendt. **72**

2 del af "som man har fokuseret, kommer til December.

Nyt fra bestyrelsen

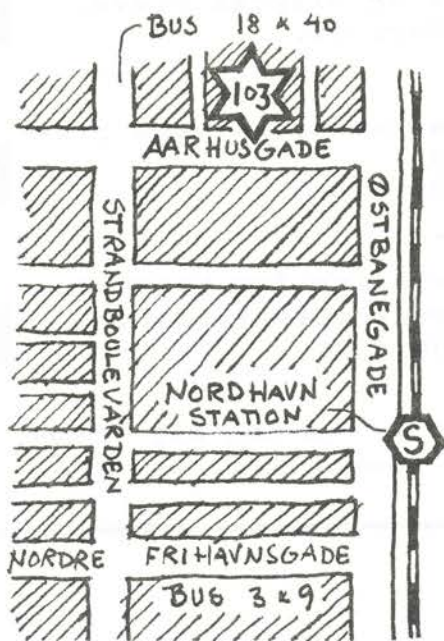

Dansk Fotohistorisk Selskab havde i sæsonen 81/82 ialt 105 medlemmer - flere end nogensinde før, og en fremgang på næsten 50% i forhold til den foregående sæson. Hertil kommer, at vi i forbindelse med udstillingen "Fotohistorisk Kavalkade" på Teknisk Museum, har fået fremstillet en folder, som gratis udleveres til de besøgende, der er interesseret i at komme i forbindelse med D.F.S. Det har indtil videre afstedkommet over tyve henvendelser, der alle får tilsendt et prøvenummer af Objektiv, samt en opfordring til at deltage i efterårets møderække.

Dette betyder imidlertid, at vi nu må tage en periode, hvor vi konsoliderer os. Det vil sige, at vi udadtil holder en lav profil, og indadtil arbejder på at få afviklet en god og indholdsrig sæson - også for alle de nye medlemmer. Overordentlig vigtig er jo den personlige kontakt og det, at vi lærer hinanden at kende.

En anden konsekvens af dette er, at vi er vokset ud af vores gamle mødelokaler, og vi mener nu, at vi har fundet frem til en virkelig god løsning: Østerbros Medborgerhus. Lyse, venlige, nyindrettede lokaler - velbeliggende for offentlig transport. Lokalet vi låner kan rumme 50-70 personer, og kan udvides til det dobbelte. Det kan mørkelægges, der hænger et permanent lærred og centret kan låne os både 16 mm fremviser og lysbilledapparat. Vi kan bestille kaffe til et givet tidspunkt og kiosken har åbent til kl. 22.30.

Endnu engang en stor tak til P.B.Schmidt som tålmodigt i mange år har lagt lokaler til selskabets møder, og husk: Alle møder afholdes fremover kl. 19.30. i

ØSTERBROS MEDBORGERHUS

AARHUSGADE 103

2100 KØBENHAVN Ø

TELF. 01-38 12 94

Landsmøde – Generalforsamling

15—16 Maj 1982

Lørdag den 15 maj 1982.

Under uret på hovedbanegården mødte alle tilmeldte, morgenfriske og glade, forårets første Weekend med sol og dybblå himmel var over os. Toget fattede ud i det dugfriske landskab, enhver kunne beskue herlighederne fra vinduet.

Sejlturen fra Kalundborg til Århus, var som en glidetur i let brise, heldigvis var der ikke kioskestrejke.

Hotel Royal var en oplevelse i sig selv, jugendstil m.m. fra stuen til 2 sal, derefter noget ubestemmeligt op efter, men alt i alt et hæderligt sted.

Efter fælles kaffebord og Andreas Trier Mørchs "objektive" informationer gik vi straks over til foto-børs. Til denne var udbudet noget mindre end sidste år. Handelen gik dog livligt og mange pudsige ting skiftede ejer. Et hold gamle billeder blev solgt og købt, men dukkede op næste morgen - med en helt usandsynlig historie bag. Herom senere.

Efter veloverstået foto-børs gik man direkte over til generalforsamlingen, der blev afholdt i de tilstødende lokaler. Formanden, Andreas Trier Mørch åbnede generalforsamlingen, som var indvarslet 1 måned senere end normalt. Som dirigent valgtes Jens Hammeken, traditionen tro.

A.T.M. aflagde beretning, herunder fortalte han om den vellykkede tur til Norge. Preus fotomuseum samt de andre seværdigheder. Herefter blev de enkelte mødeaftener omtalt, og der blev gjort opmærksom på at billedsiden nok var blevet prioriteret lidt for meget. Desuden blev der gjort rede for aktiviteter i anden halvdel af sæsonen.

De nuværende lokaler hos P.B. Schmidt anses for at være for små, da medlemstallet nærmer sig de loo. Formanden fortalte, at man havde fundet velegnede lokaler på Østerbro.

Hr. Præsident.

På foto-børsen handles der livligt.

Herefter blev der redegjort for selskabets økonomi for året 1981. Den her viste økonomiske opstilling blev uddelt til de tilstedeværende medlemmer.

Det blev især fremhævet at medlemsbladet "Objektiv" var et væsentligt punkt på udgiftssiden, det blev dog pointeret, at denne investering havde givet bonus og at man ønskede at fortsætte denne linie. Der blev foreslået en kontingentforhøjelse, dels på grund af den sidste portoforhøjelse samt den almindelige prisstigning, men også for at have et lidt bedre økonomisk fundament til at håndtere pludselige aktiviteter, især fra udlandet.

Dansk Fotohistorisk Selskabs medvirken ved den store udstilling "Kameraets kavalkade" på Teknisk museum i Helsingør, blev herefter beskrevet, som trods nogen besvær måtte anses for at være meget vellykket.

Dansk Fotohistorisk Selskab

Regnskab for perioden 1/4 1981- 30/4 1982.

	<u>Indtægt</u>	<u>Udgift</u>
April 1981	995,00	1413,00
Maj		28,75
Juni	172,98	583,50
Juli	75,00	
August	50,00	
September	1085,00	1721,65
Oktober	1100,00	2026,93
November	1400,00	1497,40
December	1666,00	3156,01
Januar 1982	1364,48	945,95
Februar	1000,00	363,86
Marts	2050,00	376,85
April	1265,00	5328,39
	12223,46	17442,29
Gl. kassebeholdning	7265,46	
Ny		2046,63
	<u>19488,92</u>	<u>19488,92</u>

Indtægters fordeling:	
Kontingenter	7100,00
Salg ved auktioner	1786,00
Renter	537,46
Annoncer	2800,00
	<u>12223,46</u>

Udgifters fordeling:	
Porto & tryksager	4033,16
Reklamefolder DTM	884,50
Objektiv	8163,38
Landsmøde 1981	1148,00
Gaver til foredragsh.	1041,85
Norgestur	735,00
Avisudklip	400,80
Diverse (band, kaffe, mm.)	1035,60
	<u>17442,29</u>

Kassebeholdning 30/4	
Bankbog	1000,00
Giro	653,57
Kontant	393,06
	<u>2046,63</u>

Udestående fordringer:	
Annoncepense	2400,00

Hellerup, Maj 1982

Niels R. Jensen
sign. Niels R. Jensen
Kasserer

sign. Ole S. Fjeldgren
Revisor

sign. Niels B. Magnussen
Revisor

De enkelte ting vurderes.

Formanden kom derefter ind på førstebibliotekar Bjørn Ochsners henvendelse til kulturministeriet om en adskillelse af billedsamlingen fra det kgl. biblioteks bogsamling.

Men ud over at ministeriet ingen penge har til rådighed for formålet, syntes man at det var en god idé.

Der blev nedsat et udvalg til at arbejde videre med sagen. Således sluttede formanden sin på alle måder tilfredsstillende beretning. Det næste punkt på programmet var at give kassereren ordet.

Det udleverede regnskab blev gennemgået, punkt for punkt. Niels R. Jensen, konstaterede at omsætningen i kroner og ører var fordoblet i det forløbne år.

Vedrørende en evt. momsregistrering vil N.R.J. undersøge dette hos de respektive myndigheder. Der blev fra forsamlingens side givet udtryk for meget forskellige synspunkter på dette spørgsmål, vel meget forståeligt med vore indviklede skattelove.

Men vi håber at N.R.J. finder vej.

Regnskabet blev vedtaget.

Vi er nu nået frem til evt. vedtægtændringer:

Der var ikke indkommet andre forslag end de af bestyrelsen fremsatte. (se skrivelse af 28. Marts 1982.)

Da man ikke kunne blive enige om punkt 2 paragraf 6, vedrørende beslutningsprocessen, blev det udskudt til næste år, hvorefter bestyrelsen lovede at fremkomme med flere alternative muligheder.

Der blev nu stemt om punkt 1,3,4.

For kontingentforhøjelse: ensartet beløb for Jylland og Sjælland.
Denne afstemning faldt således ud:

For: 7 stemmer.

Imod: 24 stemmer.

Undlod: 15 stemmer.

Ialt: 46 stemmer.

For kontingentforhøjelse: Jylland Kr. 100.00. Sjælland Kr. 150.00.
Denne afstemning faldt således ud:

For: 30 stemmer.

Imod: 24 stemmer.

Undlod: 15 stemmer.

Ialt: 46 stemmer.

Alle indkomne fuldmagter gælder den siddende bestyrelse .

Ialt indkomne fuldmagter 11 stk.

Forslagene hermed vedtaget.

Den kraftige kontingentforhøjelse skal ses i lyset af, at "Objektiv" koster omkring Kr. 25.00. pr. nummer at fremstille i rene kostpriser.

Da vort Jydske bestyrelsesmedlem Per Ask Nielsen ønskede at træde ud på grund af anden tillidspost, pegede formanden på Jan Klinksgaard fra Sønderborg. J.K. er kendt som en meget aktiv og dygtig samler af fotografica, desuden en kendt person i det jydske.
Velkommen.

Samtidig en tak til Per Ask Nielsen for hans indsats ikke mindst for hans arbejde med tilrettelæggelse af denne generalforsamling og landsmøde.

Efterhånden faldt de sidste brikker på plads og bestyrelsen kom til at se således ud:

Præsident: Andreas Trier Mørch.

Vicepræsident: Ole Schelde.

Redaktør: Flemming Berendt.

Kasserer: Niels Resdahl Jensen.

Jylland: Jan Klinksgaard.

Revisor: Ole S. Fjeldgren.

Revisor: Niels B. Magnussen.

Nu var tiden endelig inde til de kulinariske nydelser. I Cafe Anna var der dækket festligt op ved små hyggelige borde, levende lys og dejlig betjening.

Værten havde kreeret en fin menu, som de sandelig kunne leve op til. Alt blev serveret varmt og lækkert, rigeligt af alt. Hurtigt var stemningen på sit højdepunkt, og der blev skålet flittigt på kryds og tværs af de små borde.

Efter at den værste hunger var stillet, blev årets sang delt rundt. Nogle fornøjelige vers, der fortalte om de trængsler der overgår en, som medlem af D.F.S.

Hurra til Flemming Anholm, der var visens muse.

Herefter var der en lille pause, hvorefter man gik over til auktionseftersyn samt auktion.

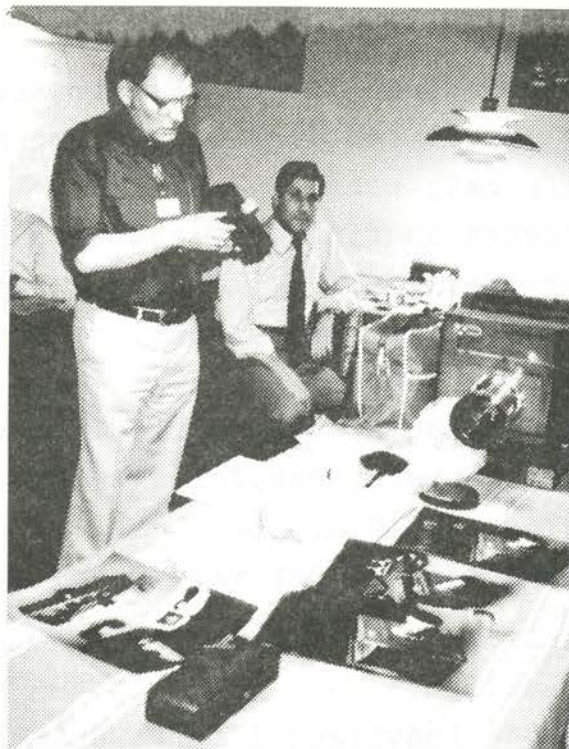
Jørgen Lybæk havde indvilget i at være auktionarius, men at skulle leve op til Flemming Anholm, var jo en umulig opgave. Men det viste sig at Jørgen havde SINE talenter, for aldrig er der tilgået klubkassen så mange runde mønter som under denne auktion. Han kunne sandelig få priser på sagerne.

Mere end 2.000 kroner var der i kassen, da vi endelig ved 23 tiden var færdige. Som et festligt slutnummer havde Sigfred Løvstad og P. Ask Nielsen ladet et Zeiss Ikon katalog fra 1915 genoptrykke og blev nu solgt for højeste bud. I et begrænset antal. Bravo, og tak for et dejligt og nyttigt initiativ.

Jørgen Lybæk er ved at få hammerslag.

Sigfred Løvstad fortæller om "Nellerød-Andersen".

Hermed var aftenes arrangementer ikke forbi, desværre lidt sent fik Sigfred Løvstad ordet for at berette om sine sidste fund af "Nellerød-kameraer".

Løvstad havde også medtaget nogle af disse klenodier. Disse umådelig lækre håndarbejder blev længe beundret og fingrene fik lov til at fornemme den fine forarbejdning af materialerne, det gælder ikke alene træet, men også de sindrige messinghængsle fine indpasning i helheden.

Samtidig med at Løvstad øste ud af sin enorme viden omkring disse ting, fortalt på en sådan måde, at alle kunne fornemme den atmosfære der har været omkring disse ting.

Sigfred Løvstad har lovet mig at skrive til "Objektiv" om disse fund, samt tekniske enkeltheder. Vi har noget at glæde os til.

De der holdt ud, og det var de fleste begyndte nok at kunne mærke Ole Lukøje, uret viste 1.30 nat.

Man sov godt efter denne dag.

Man samles foran "Farvergården".

Søndag den 16 maj 1982.

Søndag morgen listede den kølige morgenbrise ind af det åbenstående vindue, og vækkede en blidt. Efter bad og morgengymnastik, var man rede til dagens store begivenhed, besøget i "Den gamle by".

Her mødte vi alle op 42 stk. foran den gamle farvergård, hvori man på første sal har genopbygget det gamle atelier fra 1880. Foran indgangen blev vi budt velkommen, selv om det var midt i kirketid, af museumsinspektør Ebbe Johannsen, der fortalte os, at vi var de første som havde fået lov til at se det nyindrettede atelier.

Vi blev gjort opmærksom på, at færdiggørelsen af atelieret var blevet fremskyndet i anledning af vort besøg. Mørkekammerets vask var ganske få timer før vor ankomst, blevet forsynet med den fornødne patina. Et meget fint gammelt bogskab indeholdt mange førsteudgaver af fotolitteratur, som her havde fundet sit sidste hvilested.

Desuden var rummene fyldt med samtidige klenodier, såsom nakkestøtte, fodskamler,

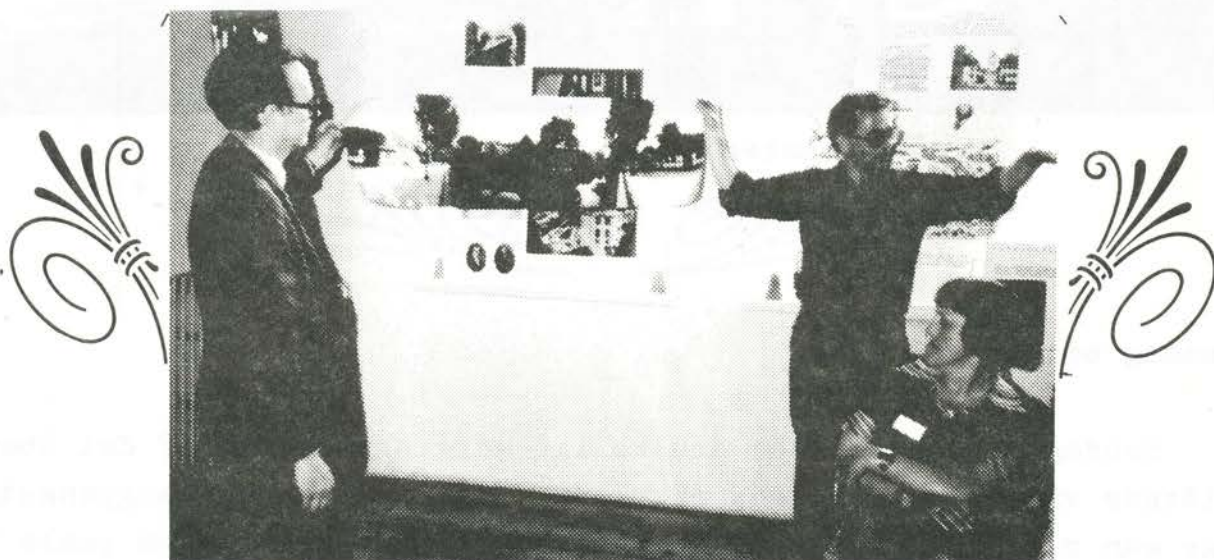

Efter en stunds indleven i gamle tiders skik og brug i et foto-atelier, var vort næste mål, borgmestersalen, i den gamle møllegård som ligger på den anden side af torvet.

Denne prægtige sal, med et midterbord på over 20 meters længde flankeret på begge sider af gamle håndskårne træstole var midtpunkt for en opstilling af gammelt fotografica, samt billeder fremtaget af museets egne magasiner idagens anledning, alt fra en svunden tid.

Efter vi var blevet budt velkommen af fotograf Poul Pedersen, overrakte Dansk Fotohistorisk Selskab ved Niels Resdahl Jensen et panorama billede af "den gamle by" til Ebbe Johannsen, den gamle by som vi håber vil blive ophængt til glæde for de besøgende.

Fotograf Poul Pedersen holdt her et spændende foredrag om sit

Niels Resdahls "Panorama-billede overrækkes.

arbejde med registrering af danske fotografer i Århus fra 1826 til 1879.

Nogle meget indgående plancher viste de forskellige fotografers virke i byen i det forrige århundrede. Desuden blev der forevist en lysbilledserie med de gamle forretninger, før og nu.

Disse billeder bar tydeligt præg af, at det havde været en god forretning at være fotograf på den tid. Men ak, intet varer evigt.

I sit foredrag afslørede Poul Pedersen historien omkring sit køb af de gamle billeder på foto-børsen dagen før. Det viste sig at den samme familie var blevet fotograferet 15 år tidligere i Århus og at Poul Pedersen havde disse billeder i sin samling.

Et tydeligt eksempel på amatørrens bidrag til museumsarbejde.

Der lyttes til Poul Pedersens foredrag i "Borgmestersalen".

Tak til Poul Pedersen og hans frue Dorthé for deres veltilrettelagte foredrag om de gamle fotografer i Århus. Samt deres arbejde med de udstillede montre i møllesalen.

Nu blev alle sluppet løs i "den gamle by", mange havde vel været der før, men for de, som så dette prægtige sted for første gang, var det virkelig en oplevelse.

Turen gik nu hjem til hotellet for pakning og afsked.

På vej ned til færgen, dumpede vi ind på en restaurant der hed den høje stue, her blev man noget overrasket over et besøg af så mange mennesker på en stille søndag.

Af personale var der kun een ung pige til at servere og en enkelt i køkkenet. Men det viste sig hurtigt at hun virkelig taklede en sådan invasion med dygtighed og ekspertise. Maden var lækker både det kolde og det varme.

Alt til en rimelig pris.

Her gik snakken livligt om de spændende oplevelser man havde haft sammen, og man fik det indtryk, at det havde været en meget vellykket tur, hvilket må glæde de arrangerende parter.

Nu gik det med skib og tog mod København, hvor vi ankom nøjagtig som planlagt Kl. 19.49.

Der var hermed sat punktum for et stort og flot landsmøde som vi håber kan gentages til næste år, med endnu flere deltagere.

Velkommen i 1983.

Foto: Per Ask Nielsen

De deltagende foreviget på trappen til
"Møllegården".

Data om P.P.:

Poul Pedersen , født 1928.

Søn af Thomas Pedersen, Guldsmædgade 22, Århus. Læretid fra 1945-1948 hos Thomas Pedersen.

Studieophold hos Welinder i Stockholm. Svend hos Fotograf Johs. Jensen, Silkeborg fra 1950 til 1953.

Kompagniskab med Thomas Pedersen fra 1953, hvor de to fotografer delte arbejdet mellem sig, Thomas tog portrætter og Poul arkitektur fotograferingen.

Underviste i flere år på fotografiskolen i Århus i Optik og teknisk og arkitektur-fotografering.

MØDERÆKKEN FOR ANDEN HALVDEL AF SÆSONEN 1982-1983.

Torsdag den 16. September 1982.

Aftenens foredragsholder Hr. H.F. Nissen kommer til os fra provin-
sen.

H.F. Nissen kommer fra Rinke­næs, hvor han blev født i 1904, og i
dag er vendt tilbage til, for at nyde pensionisttilværelsen.

Efter endt skolegang i Sønderborg studerede han på den tekniske
højskole i München og i Danzig. Færdiguddannet som diplomingeniør
i svagstrømsteknik fik han ansættelse som assistent hos den kendte
professor Kupfmüller. I 1934 fik H.F.N. ansættelse hos Agfa, på
det videnskabelige laboratorium, hvis chef var den navnkundige Dr.
G. Eggerts.

Her bestod arbejdet i eksperimenter med magnetone området, samt
andre spændende opgaver.

I 1945 vendte han tilbage til Rinke­næs. Herefter gjaldt det op-
gaver hos Nordisk film, hvor mange tekniske problemer ventede på
sin løsning.

Magnetlyd og farvefilmteknik var et par af de store arbejder
frem til 1971.

I det foredrag vi får at høre vil H.F.N. komme ind på situatio-
nen omkring farvefotografering da Agfa-color systemet kom frem.
Ønsket om at se farver på fotografiske billeder er vel lige så gam-
mel som selve fotograferingen. Dette har jo givet sig udtryk på de
mange meget forskellige fremgangsmåder til at frembringe farvebil-
leder.

At fremstille kinofilm i farver kræver endnu større tekniske
anstrengelser.

Omkring 1910 fremkaldtes første gang farver ved en fotografisk
fremkalderproces, men først i 1935 begyndte kemikerne hos Agfa
at tage fat på udviklingen af det subtraktive Agfa-color system,
som det er kendt i dag.

Det alt afgørende var at man fandt frem til diffusionsfaste
farvestofkomponenter som kunne forenes med emulsionslagene under
fremstillingen og indtil fremkaldelsen og senere lagring af bil-
ledet.

Efter krigen tabte Agfa patentrettighederne og andre firmaer
fremstillede farvefilm mere eller mindre efter Agfas system.
Mange forbedringer har ført til det høje stade som farvefotografe-
ringen har i dag, hvor farvebilledet har fortrængt en stor del af
sort-hvid billederne.

Torsdag den 14. Oktober 1982.

Panorama-fotograferingens historie.

Hvem kan vel beskrive dette bedre end Niels Resdahl Jensen.

Vort mangeårige medlem, nu siddende i bestyrelsen er kendt som en meget dygtig teoretiker bl.a. omkring emnet "Optik" og lignende. Men han er også en snild "Mekanikus".

Det forlyder i sædvanligvis velunderretede kredse, at han selv har konstrueret et panorama-kamera. Måske får vi det at se? Dette arbejde har ført ham ind i brugen af denne specielle type kamera, som virker facinerende ved sin "bredde".

I det Danske Magasin har man kunnet nyde et af hans dejlige panorama-billeder, dette af Amalienborg med alle 4 palæer på samme billede.

Et andet hænger i Norge, nærmere bestemt Preus Fotomuseum og nu kan vi nyde et i "den gamle by" i Århus.

Til foredraget vil der blive vist lysbilleder, dels af ældre kameramodeller igennem tiderne, samt af billeder som er optaget bl.a. i Amerika.

Der venter selskabet en aften med "BREDDE".

Medlemmer opfordres til at medtage nyt gammelt fotolitteratur de måtte være kommet i besiddelse af i den forgangne sommer.

Vel mødt.

Skabelsen på Colorama

Michelangelos berømte freskomaleri "Skabelsen" var nr. 478 i rækken af udstillede Colorama billeder på New Yorks Grand Central Terminal.

Den 5,4 m høje og 18 m brede forstørrelse af Michelangelos mesterværk fra det 16. århundrede var så skarp, at rejsende i terminalen så flere detaljer af billedet end gæster i Vatikanet kan se på originalbilledet.

Fotografen, Taskachi Okamura, brugte seks måneder til at opbygge det stillads, der skulle muliggøre fotograferingen. Okamura byggede stilladset om natten, og hver morgen blev det pillet ned for ikke at forstyrre tilrejsende pilgrimme. Efter lukketid stillede Okamura igen stilladset op og byggede videre, indtil han var tæt nok på loftet til at fotografere. Billedet viser Gud med hvidt skæg og omgivet af engle, mens han strækker hånden frem for at røre Adam, der er fyldt med ærefrygt.

Kodaks Colorama-billeder er udstillet i Grand Central Terminal i ca. 4-5 uger. 352.000 rejsende ser Coloramaet hver dag.

Torsdag den 18. November 1982.

På denne mørke og måske kolde aften, skal vi hygge os sammen med en kendt pressefotograf.

Det er ikke alene spørgsmålet om spændende og kvikke billeder, en pressefotograf kan også have et "old timer" forhold til sit værktøj.

Vi håber denne aften's foredragsholder vil delagtiggøre os i de særlige grunder der er til at bruge et gammelt kamera.

Til denne aften opfordres medlemmerne til at medtage sjove og spændende ting man måtte være kommet i besiddelse af.

Desuden håber bestyrelsen at kunne fremkomme med nogle planer for nedsættelse af aktivitetsgrupper. Her beder vi medlemmer der har gode ideer om at komme frem med disse.

Torsdag den 16. December 1982.

JULEMØDE.

Det sidste mødearrangement i det gamle år, vil som traditionen påbyder være præget af julehygge.

Vi indleder med den store auktion, husk at alt skal være mærket.

Efter auktionen vil der blive vist en filmoverraskelse med tilknytning til julen og til sidst det store julebord med varm gløg samt dejligt hjemmebag.

Et beskedent kronebeløb vil blive afkrævet.

mød talrigt op.

På dette sted vil Dansk Fotohistorisk Selskabs medlemmer gerne byde de nye velkommen, med håbet om at de må være med til at gøre selskabet ikke kun større i antal, men især tilføre os nyt blod og talent, således at vi i fællesskab kan dyrke og have glæde af de fælles interesser for fotografica.

Velkommen.

De første 4 møder i halvåret 1982, er nu afviklet og skal her refereres:

Januar mødet.

Hr. Ingeniør Undell og frues besøg var imødeset med stor interesse. Vi har jo alle, næsten alle, set eller været i berøring med det danske fremviserkamera K.Z.

Det skulle hurtigt vise sig at Undell og frue ikke alene var nogle levende fortællere, om deres spændende arbejde med at konstruere et dansk fremviserapparat til 8 m/m, men også det at de selv har deltaget i fremstillingen af disse.

Deres næsten "gøgleragtige" måde at fremstille tingene på gav sig udslag i, at vi fik et helt strålende og afslappet arrangement sammen med dem.

Når jeg skriver sammen skal det forstås helt bogstaveligt, fordi man igennem deres helt ægte og usminkede måde, følte på sin krop hvor svært det er at få danske produkter til at blive rigtig, som det hedder, lønsomme.

Gad vide hvor mange, der i dag tør binde an med en sådan opgave?

Denne aften, var nok en af de fornøjeligste vi har haft i mange år, hvorfor er det svært at forklare, men hører man båndoptagelsen er man ikke i tvivl.

Derfor rekvirer denne optagelse, og lyt.

Februar mødet.

Den mangeårige redaktør af Dansk Fotografisk tidsskrift, Niels Elswing, var denne måneds gæst.

Niels Elswing fortalte indgående om sit arbejde med Agfa-color i 1950'erne. At det dengang ikke var så nemt at fremkalde og kopiere farvefilm, fik vi et tydeligt bevis for. Det var interessant at se nogle af disse "gamle" farvebilleder - alderen til trods var de rimelig gode.

Man spørger sig selv, hvordan de farvebilleder der laves i dag, ser ud om 30 år.

Vi så tillige dias fra Niels Elswings daglige arbejde på Nationalmuseet. Billeder med fin komposition og illustrerende specielt denne type museumsbilleder.

Vi så også eksempler på nyere modebilleder fra hans hånd, her bemærkede man sig det høje stude farvegengivelsen står på i dag.

Selv om alt ikke var "old timer" var det en meget interessant aften, og ikke mindst det, at stifte bekendskab med en af de ledende danske organisationsfolk.

Marts-mødet.

Den annoncerede Merkur-aften blev på et sent tidspunkt aflyst, da det viste sig umuligt at skaffe en foredragsholder, som var kyn- dig nok på området.

Nu var gode råd dyre, men da jeg havde prøve-affotograferet bille- der fra Kylie Topps bog, med en rimelig god kvalitet, var der ved at opstå en ny mulighed.

Jeg ringede til Kylie Topp og forelagde hende min idé, hun syn- tes den var god, da vi alligevel ikke kunne få fat i de originale 13 x 18 glasplader.

Samtlige farvebilleder i bogen blev nu affotograferet og Kylie Topp ville fortælle løst og fast omkring disse.

Denne aften blev en uforglemmelig oplevelse for de mange der var mødt op. Hun er jo en gudsbenådet fortæller.

Et sted fortalte hun om hvordan hendes fader havde beordret hende til at stå BOM stille, i flere minutter op af et træ i en dyb skov, myggene gjorde deres pligt. Andreas T. Mørch, spurgte om ikke det var sådan, at hendes fader STAK hende en skilling for dette arbej- de. Næe, sagde hun, men myggene STAK. - Sådanne guldkorn var afte- nen beriget af, som er umuligt at genfortælle.

Derfor, ærede medlemmer, rekvirer båndet samt de 30 lysbilleder og lad familien få andel i denne oplevelse.

Henvendelse redaktionen, helst pr. brev. Lånetid 14 dage.

April mødet.

Det sidste medlemsmøde afholdtes den 15. April, og det var tillige den sidste sammenkomst i vore hidtidige lokaler på strand- vejen i Skovshoved.

Som meddelt andet steds i bladet, vil fremtige møder finde sted i medborgerhuset på Østerbro, hvor der vil være bedre plads til den stadigt voksende medlemsskare.

P.B. Schmidt har i høj grad hjulpet D.F.S. med at komme i gang ved at stille sine lokaler til disposition i en årrække, og det takker vi ham hjerteligt for.

Aftenes foredragsholder var Flemming Berendt, og hans emne var gamle fotografier fra det forsvundne København, som han præsentere- rede for os som lysbilleder.

Det var forbløffende, hvad Flemming havde støvet op af interessan- te fotografier, mange af dem ganske ukendte og adskillige meget gamle, et enkelt fra begyndelsen af 1840érne forestillende Grå-

brødre torv, måske og sandsynligvis det ældste eksteriørfotografi i Danmark.

Affotograferingen af de gamle var, naturligvis, tip top, og Flemming Berendt fortalte, at han ved arbejdet med at finde frem til disse spændende billeder var blevet så grebet af ideen, at han har i sinde at gå videre med sit detektivarbejde og forsøge at opsnuse så mange af disse gamle fotografier som det er ham muligt.

Hvis der er medlemmer, der har materiale (ikke blot fra København) som Berendt kan få lov at affotografere, vil han meget gerne høre fra dem.

Som en ekstra gevinst fik vi bagefter lejlighed til at se en film "København i 1917", som Ole Schelde havde bragt med.

Den har været vist en gang tidligere, men den er så hyperinteressant at man gerne ser den flere gange. Alderen taget i betragtning er det en ganske enestående reportage om livet i hovedstaden under den første verdenskrig.

Fotografen (eller fotograferne) nøjedes ikke med at lave optagelser fra livet på gaderne, de giver os også et indtryk af, hvad der foregik på kontorer, i fabrikker og i private hjem.

Forhåbentlig får vi mange ligeså interessante møder i den kommende mødesæson.

Flemming Anholm.

Det kan tilføjes, at kunstakademiets arkitektskole har bedt om at se denne serie ved et møde i slutningen af 1982.

F. Berendt.

Hr. Niels Elswing og Fru. Kylie Topp.

WHAT'S IN A NAME?

Siger Shakespeare, - paa Dansk: Hvad er et Navn?
Den Blomst, vi kalder Rose, dufter lige sødt,
hvad man end kalder den.

Fotobranchen er fuld af Navne, nogle lever, andre er afgaaet ved Døden, eller i hvert fald er de Produkter de repræsenterer gaaet ind til den evige Hvile, bukket under i den fuldautomatiske, panchromatiske og multicoatede jernhaarde Konkurrence.

Et godt Navn kan ikke holde et daarligt Produkt oppe, men det er jo ingen Skade til at hedde noget, som alle kan huske og udtale.

Det klassiske Eksempel er Kunstordet Kodak, som gamle George i Rochester sad og biksede sammen efter Arbejdstid. Han syntes, meget fornuftigt, at det vilde falde lidt tungt, hvis han skulde markedsføre sine Frembringelser under Betegnelsen "George Eastman Photographic Equipment and Accessories Manufacturing Company, Rochester, New Yourk, U.S.A.", hvad han jo godt kunde have gjort. Kodak var jo nemmere.

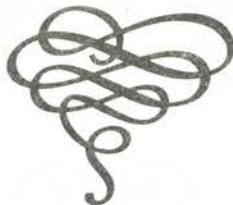
Et andet godt Navn (og do. Produkt) er Leica=Leitz Camera, - oprindeligt Leca, hvilket man maatte opgive for ikke at blive forvekslet med Leca Beton i Greve.

Nikon, Pentax, Minox, Olympus og Rollei er ogsaa Navne, der er nemme at have med at gøre, men hvad med Chinon? Saadan et Kamera har jeg, men jeg er altid i Tvivl om, hvad jeg skal kalde det.

Udtales det Kinon eller Kinon? eller er det maaske Sjinon eller Sjinon. I Frankrig maa jeg vel sige Sjinong, og hvis jeg taler med en Englænder skal jeg nok sige Tjaninon.

Det er virkelig et ubehageligt Problem, saa jeg tror, jeg skiller mig af med det. I Stedet køber jeg mig nok en Box.

Anholm

Kameraets kavalkade

Det var en festlig dag den 5. April 1982, da Danmarks Tekniske Museum kunne byde os alle velkomne til denne enestående udstilling. Der er alene udstillet 10 "Nellerød-kameraer".

Udstillingen blev erklæret for åbnet af rigsantikvar Olaf Olsen, som gennemgik fotografiapparatets historie og betydning for samfundet og hele verden.

Det var med stor glæde, at se etablerede museumsfolk blåstempe betydningen af indsamling af fotografica.

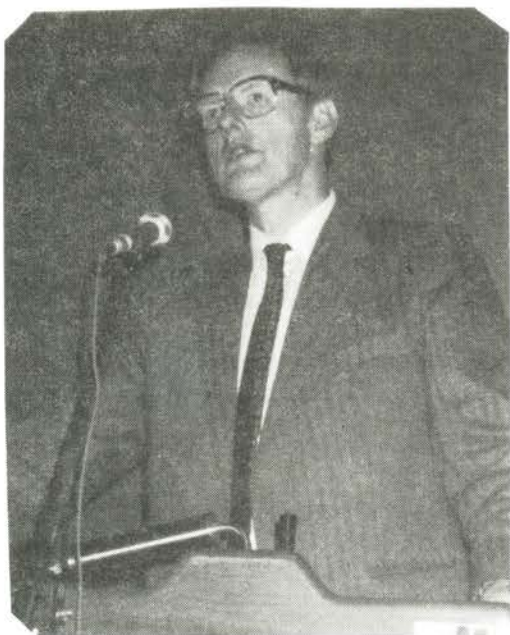
Herefter fik K.O.B. Jørgensen ordet, denne understregede glæden ved at man var i stand til at vise denne udstilling, som jo var en del af de ting publikum allerede havde overdraget museet.

K.O.B. Jørgensen håber at mange sjældne ting vil finde vej til museet, som erstatning for de brændte.

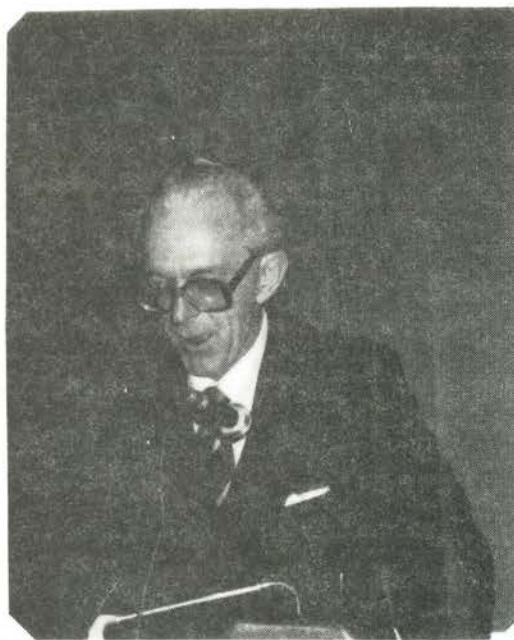
Udstillingen blev herefter erklæret for åbnet.

Der rettes herved en særlig tak til de medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab som har stillet deres apparater til disposition.

En tak til Andreas Trier Mørch, Niels Resdahl Jensen og Tom Schrøder for deres indsats og brug af megen fritid.

Rigsantikvar Olaf Olsen.

Ingeniør K.O.B. Jørgensen.

forhistorisk kavalkade

Mandag den 5. april 1982 kl. 14 åbende Danmarks tekniske Museum i Helsingør en ny særudstilling, der har fået titlen »Fotohistorisk kavalkade«.

Udstillingen er planlagt i samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab, hvis medlemmer også har stillet en række effekter til rådighed. Som nævnt nedenfor har man også fået hjælp fra andre sider, herunder Nationalmuseet. Derfor er det en særlig glæde for Danmarks tekniske Museum, at rigsantikvar, professor, dr. phil. Olaf Olsen kom til stede og foretog selve åbningen.

Anledningen til udstillingen går tilbage til 1978, hvor der af ukendte årsager opstod en brand i et af museets magasiner. Ved branden gik det særligt ud over museets samling af fotografiapparater, og derfor har man i de forløbne år ved pressens hjælp opfordret private til at hjælpe museet med kameraer. Det er strømmed ind med tilbud, og alene i 1981 modtog museet 112 henvendelser om fotografiapparater. Hertil kommer at Nationalmuseet har deponeret ca. 50 apparater i Teknisk Museum.

For at give et indtryk af særudstillingens omfang kan det oplyses, at man indleder med at vise et atelierkamera, en fotomodel med nakkestøtte og et baggrundstæppe fra århundredskiftet. Dernæst fortæller man om de optiske forudsætninger for fotografering ved hjælp af forskellige opstillinger. Man fortæller også om billeddannelse ved hjælp af camera obscura, der gik forud for den egentlige fotografering. Museets ældste camera obscura er en stor sjældenhed, der flere gange er gengivet i udenlandske publikationer. Det er fra 1761.

Fra kameraernes barndom vises et originalt daguerreotypiapparat fra 1838-40 og tillige eksempler fra daguerreotypier. De to ældste er fra 1852 og forestiller havnen på Sankt Thomas. De er i sin tid optaget af provisor Hans Hansen i Helsingør er udlånt af Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Museet er også i stand til at vise den største samling af de såkaldte Nellerød-kameraer, der nogen sine har været udstillet. Det drejer sig om 10 apparater, alle fremstillet af den berømte urmager J.P. Andersen i

Nellerød. Der er både tale om kameraer, rejsekameraer, småbilledkameraer og meget mere.

Heretter følger 15 mindre grupper: stereokameraer byggede af Norka-apparatfabrikken, fotografen Ludvig Grens kameraer, klappkameraer, spejreflekskameraer, målsøgekameraer, pressens kameraer, panorakameraer og straxskameraer.

Museet har også bøger om at stille deres nyter til rådighed. Det gælder både Kodak og Agfa. Man kan se eksempler på de første kommer i handelen. Firmaet AGA fortsatte med at udvikle nye typer af fotografier, og Forsøgslaboratoriet behandler emner som neutronradiografi og hvidlys.

Museet har ydermere råd og vejledning fra Helsingørsk Museum, Optisk Laboratorium og Danmarks tekniske Museum. Hertil kommer at Nationalmuseet har deponeret ca. 50 apparater i Teknisk Museum. For at give et indtryk af særudstillingens omfang kan det oplyses, at man indleder med at vise et atelierkamera, en fotomodel med nakkestøtte og et baggrundstæppe fra århundredskiftet. Dernæst fortæller man om de optiske forudsætninger for fotografering ved hjælp af forskellige opstillinger. Man fortæller også om billeddannelse ved hjælp af camera obscura, der gik forud for den egentlige fotografering. Museets ældste camera obscura er en stor sjældenhed, der flere gange er gengivet i udenlandske publikationer. Det er fra 1761.

Danmarks tekniske Museum har hermed den ære at indbyde Dem til med ledsager at overvære åbningen af udstillingen

»FOTOHISTORISK KAVALKADE«
mandag den 5. april 1982 kl. 14.00

i museets udstillingsbygning Ndr. Strandvej 23, 3000 Helsingør.

Med venlig hilsen
DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

Tilmelding bedes foretaget på tlf. (02) 22 26 11

Særudstillingen er tiltretteligt i samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab. Ud over fotomateriale fra museets egne samlinger indeholder udstillingen også kameraer, der midlertidigt er udlånt af fotosekskabets medlemmer. Hertil kommer omkring 40 historiske kameraer, der er deponeret af Nationalmuseet, en samling der bl.a. indeholder en række originale apparater af fabrikatet J.P. Andersen, Nellerød.

Program for åbningen:

Formanden for Danmarks tekniske Museums bestyrelse, civilingeniør Th. Franck byder velkommen. Rigsantikvar, professor, dr. phil. Olaf Olsen åbner udstillingen.

Apparatet optog mens fotografen holdt frokostpause

Stor udstilling fra fotografiets barndom

Rigsantikvar, professor, dr. phil. Olaf Olsen havde en vemodstare i øjenbrog, da han i går — med en højlydt kvæklende

frokost. Så var billedet taget, når de medbragte klæmmer var sat til live. Der var endog ved flere lejligheder kommet smældende fra fotografen ud af at forn

stori, der er med, og som tækkede sig fra alle aldre, provinsfotografierne og dem i fortovet — og for dem for, fotograf, som mest eller

Fra kanonfotografer til måne-Hasselblad

Spændende udstilling for de fotointeresserede
Danmarks tekniske Museum

Det nyeste nye og det ældste indenfor foto-teknikken er med på den særudstilling Danmarks tekniske Museum i dag åbner for offentligheden, og som skal vare frem til 1. oktober.

grafaparater, og derfor har man i de forløbne år ved pressens hjælp opfordret private til at hjælpe museet med kameraer. Det er strømmed ind med tilbud, og alene i 1981 modtog museet

red. Der i kameraet er småt get. Herfra med app

Fotohistorisk kavalkade på museum

Danmarks tekniske Museum i Helsingør har åbnet en ny særudstilling, der har fået titlen »Fotohistorisk kavalkade«. En udstilling alle fotointeresserede bør se. Udstillingen er planlagt i samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab, hvis medlemmer også har stillet en række effekter til rådighed. Som nævnt nedenfor har man også fået hjælp fra andre sider, herunder Nationalmuseet.

Den Fotohistoriske Kavalkade som udstillingen hedder, er blevet til i samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab, hvis medlemmer har stillet en række effekter til rådighed. Udenfor har man, det er stor hjælp fra Nationalmuseet.

er gengivet i udenlandske publikationer. Det er fra 1761. Fra kameraernes barndom vises et originalt daguerreotypiapparat fra 1838-40 og tillige eksempler på daguerreotypier. De to ældste er fra 1852 og forestiller havnen på Sankt Thomas. De er i sin tid optaget af provisor Hans Hansen i Helsingør og er udlånt af Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Der vil også blive mulighed for at studere et halvt hundrede kameraer fra Nationalmuseet, bl.a. flere af Helsingørsk Museum (mærket J. P. Andersen, Nellerød).
Og for Bagisdens læsere vil

ælder. num. om rtil eet pa-

Anledningen til udstillingen går tilbage til 1978, hvor der af ukendte årsager opstod en brand i et af museets magasiner. Ved branden gik det særligt ud over museets samling af fotografiapparater, og derfor har man i de forløbne år

en stor sjældenhed, der flere gange er gengivet i udenlandske publikationer. Det er fra 1761.

Fra kameraernes barndom vises et originalt daguerreotypiapparat fra 1838-40 og tillige eksempler på daguerreotypier. De to ældste er fra 1852 og forestiller havnen på Sankt Thomas. De er i sin tid optaget af provisor Hans Hansen i Helsingør og er udlånt af Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Museet er også i stand til at vise den største samling af de såkaldte Nellerød-kameraer, der nogen sine har været udstillet. Det drejer sig om 10 apparater, alle fremstillet af den berømte urmager J. P. Andersen i Nellerød. Der er både tale om atelierkameraer, rejsekameraer og selv et småbilledkamera er medtaget.

Derefter følger 15 monter med apparater, der er inddelt i følgende grupper:

Grentmann, box-kameraer, klappkameraer, udtrækskameraer, spejreflekskameraer, målsøgekameraer, pressefotografens kameraer, panoramakameraer og straxskameraer.

Museet har også bedt nogle firmaer om at stille deres nyeste produkter til rådighed. Det gælder f.eks. Agfa-Gevaert og Kodak. Man vil således kunne se eksempler på kameraer, der først kommer i handelen til efteråret.

Museet har ydermere modtaget råd og vejledning ikke mindst fra fotohandler S. Løvstad i Herning. Sidstnævnte har dels stillet en række apparater til rådighed, dels hjulpet med tids- og typebestemmelse af de øvrige apparater.

Særudstillingen er åben for offentligheden til den 1. oktober alle dage kl. 10-17. Museet forventer, at mindst 75.000 vil besøge udstillingen. Foto er jo en populær

Fotografiens historie gennem tiderne ... en stor udstilling

Dansk Fotohistorisk Selskab, der blev stiftet i 1975, har sammen med Teknisk Museum i Helsingør planlagt en stor udstilling i forbindelse med Nordre Havnvej til april.

Foto-show som pakkeudflugt

i åbne rum. Der er også mulighed for at studere et halvt hundrede kameraer fra Nationalmuseet, bl.a. flere af Helsingørsk Museum (mærket J. P. Andersen, Nellerød).
Og for Bagisdens læsere vil

Den Fotohistoriske Kavalkade vil være åben for offentligheden til den 1. oktober alle dage kl. 10-17. Museet forventer, at mindst 75.000 vil besøge udstillingen. Foto er jo en populær

Et lille udsnit af den megen presseomtale denne udstilling har fået.

FREDERIKSBERG ALLE 29
1820 KØBENHAVN V

ÅBNINGSTIDER:

TI, ON, FR, KL. 13 - 17
LØRDAG KL. 10 - 13

ELLER

OPEN BY APPOINTMENT

APPARATER FRA TIDEN

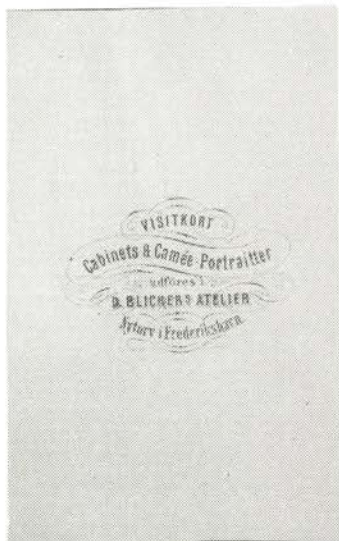

FAG FOTO

DE GAMLE FOTOGRAFER I FREDERIKSHAVN

- lidt om fotohistorisk forskning.

- lidt om fotohistorisk forskning.

På opfordring af Flemming Berendt skal jeg berette lidt om mit arbejde med at udforske historien om fotografernes virke i Frederikshavn gennem tiderne. Jeg har i nogle år syslet med denne del af lokalhistorien, og skal her bringe lidt af mine erfaringer.

Inden et forskningsarbejde påbegyndes, er det helt afgørende at fastlægge en målsætning, da man ellers uvægerligt vil fare vild i stoffet og få et resultat med for mange løse ender.

Formålet kan for eksempel være at beskrive en enkelt fotografs virke, eller at kortlægge hvilke fotografer der gennem tiderne har fungeret på en given adresse, eller måske hvilke fotografer der har været aktive i bestemte perioder.

Min egen målsætning er, at beskrive fotografernes virke, erhvervsvilkår, teknik og personalhistorie op til i dag, lige siden den første Daguerreotypist ankom til Frederikshavnområdet. Dette er selvfølgelig meget ambitiøst for en amatørforsker, og jeg regner da også med at have arbejde til adskillige år fremover.

STEEN-MØLLER, WILLIAM

Havnegade, gl. betegnelse for:
Danmarksgade 53 1888-1895
Danmarksgade 51 1895-1896
Filial Læsø og Søby

William Steen-Møller, der synes at have været en særdeles habil og initiativrig fotograf, overtager d. 1. nov. 1888 Andrea Christiansens atelier i "Havnegade", som imidlertid ikke er identisk med den Havnegade vi kender i dag. Danmarksgade blev på den tid kaldt Havnevejen, og vejen drejede i en blød bue ned i Havnegade. Betegnelserne Havnevejen/Havnegade ses imidlertid at have været anvendt i flæng om hele strækningen. Det atelier som Steen-Møller etablerer sig i var Danmarksgade 53, på det sted hvor vi i dag finder Engsigss ejendom.

I tiden 3. nov. 1890 til aug. 1891 foretager Steen-Møller en udlandsrejse bla. til Sverige. I denne periode bekendtgør fotograf Kirstine Lund fra Hjørring, at hun som filial overtager hr. C. Christiansens atelier, som for tiden benyttes af hr. Steen-Møller, samt Steen-Møllers pladelager for efterbestillinger. Det må da antages, at Steen-Møller og Kirstine Lund har siddet til leje hos den tidligere fotograf Andrea Christiansens ægtefælle, bagermester M.C. Christiansen.

Ved sin etablering i 1888 nævner Steen-Møller blandt andet i sin annoncering, at han er uddannet hos kgl. hoffotograf Paetz i København, og ved hjemkomsten fra udlandsrejsen i 1891 tilføjer han desuden at være uddannet ved den kejserlige læreanstalt i Wien, samt at være elev af kunstmaler Krötzsch, Leipzig. Steen-Møller har også oplyst at have arbejdet i flere år i såvel udlandet som indlandets større stæder.

Medio februar 1895 flytter Steen-Møller til nye lokaler i smedemester Andersens ejendom, Danmarksgade 51, ved siden af det gamle atelier. Her virker Steen-Møller indtil forretningen i 1896 overdrages til Ingeborg Schiørring. Atelieret i Danmarksgade 53 står tilsyneladende ubenyttet, indtil Charlotte Borgen etablerer sig der i november 1895.

Steen-Møller angives i 1897 at have atelier i Halmstad "Strax utanför Norreport", samt at virke på Kullagatan i Hälsingborg fra 1910.

Photographisk Atelier

i Frederikshavn.

Lysbilleder paa Velin i alle Størrelser saavel som paa Vædning til Medaillons, Panotypie (Glasbilleder), Alabastbilleder, Copier af Kobberstykker, Malerier etc., udføres daglig naar Veiret tillader det af

D. Blicher.

Bestillinger bedes saavidt muligt anmeldte Dagen for eller senest 2 Timer forud.

Mandag d. 25. september 1854 kunne læserne af Frederikshavns Avis erfare følgende:

"En Daguerreotypist Fritsche fra Berlin, der i Løverdags ankom hertil med et Skib fra Gothenborg, har havt det uheld, at en Jolle, hvori alle hans Apparater og øvrige Brugs- Materialier, Kuffert etc. skulde bringes iland fra Skibet, kæntrade i Havnen. Alle hans Eiendele ere derved tildeels ruinerede og Manden er saaledes ulykkeligviis sat ud af Stand til at fortsætte sin Virksomhed, hvilket er saameget beklageligere, som han befinder sig langt fjernet fra sit Hjem og i den senere Tid ikke skal have været heldig med at fortjene Noget i sit Fag."

Annonce i Frh.Avis 8.10.1854.:

Photographier og Daguerreotypier.

Da jeg nu har faaet mine til mit dag brugelige Apparater ihaandhætte efter det Uheld, der tilhædte mig ved, at en Baad fernølig kæntrade heri Havnen med alle mine Eiendele, har jeg aabnet et **Daguerreotyp-Atelier** hos Hr. Ojstægiver Michelsen heri Byen. Jeg tillader mig at anbefale mig til Byens og Gjenens ærede Beboere med at aftage saavel **Daguerreotyp-Portraiter** som **Photographier**, stærke og tydelige og i enhver Henseende svarende til Tidens Fordringer. Daguerreotypier aftages hoer Dag, naar Veiret er klart: Bestillinger paa Photographier bedes inarcht muligt indsendte til Hr. Ojstægiver Michelsen. Frederikshavn, den 8de October 1854.

Fritsche,

Daguerreotypist fra Berlin.

Mit Ophold her bliver kun til den 20de.

I en lokalhistorisk bog, der udkom så sent som i 1980, angives C.Fritsche at være Frederikshavns første fotograf i 1854. Fritsche etablerede sig i Ålborg i det atelier som i 1856 blev overtaget af Tønnies.

At det betaler sig at grave i historien, ses ved at jeg foreløbig har fundet to fotografer, som har været i Frederikshavn før Fritsche.

Nemlig L.Sasse i 1846 og Qvist fra Helsingør i 1847 og 1849.

FOTOGRAFER VIRKSOMME I FREDERIKSHAVN

ANDRESEN TH	1917-20
ANDRESEN ANNA	1912-20
BEENFELDT S.	1897
BLICHER D C	1856-87
BORGEN CHARLOTTE	1895-97
BRINCKEN WERNER L	1951-57
BUCHHOLTZ WILLIAM	1875
CHRISTENSEN CARL	1879-
CHRISTIANSEN ANDREA	1886-88
FRIGGA EINAR	1932-55
FRIGGA KATHRINE	1920-78
FRIGGA KIRSTEN	1970-81
FRIGGA POUL	1938-75
FRICTSHE C	1854-55
GODTFREDSEN ELNA	1932-38
GREEN	1933
HANSEN IDA	1955
HÅUVRE JOHNNY	1957-66
HØEGH	1920
HÅAGEN PETER	1966-
JENSEN CARL EMIL	1914-18
JENSEN CHR	1926
JENSEN HERLUF W	1905-50
JENSEN JENNY	1915-21
JENSEN P	1854
JØRGENSEN H SERRITSLEV	1920-25
JØRGENSEN K SERRITSLEV	1920-78
KJERULFF C	1860
KNUDSTRUP ANNA	1912-20
KNUDSTRUP M JOHANNES	1897-12
LARSEN FRANK	1982-
LUND KIRSTINE	1890-91
LUND VICTOR	1912-15
LUNDGREN SEVERINE	1896-
MELBERG BENJAMIN	1916
MOGENSEN A	1923-30
NIELSEN H P	1860
NIELSEN N	1888-95
OLSEN ANNA MARIA	1938-55
QVIST	1847+49
SASSE L	1846+61
SCHARLING RICHARD	1948-51
SCHJØRRING INGEBORG	1896-05
STEEN-MØLLER	1888-96
STEFFENSEN HOLGER	1921-48
STEINLEIN E	1875-79
SØRENSEN CHR N	1895-97

HEUSSER, A
JESSEN, P
RAMSING
WILBERG, C. E.

1859
1859
1860
1859

Det vigtigste kildemateriale er naturligvis selve de gamle fotografier, hvor ikke mindst visittkortfotografiernes ofte smukt udførte bagsider kan give et væld af informationer.

Bjørn Ochsners store værk om fotografierne i Danmark indtil år 1900, som i øvrigt er under revision og udvidelse til 1920, må anses som det vægtigste samlede kildemateriale på området. En gennemgang af annoncespalterne i ældre lokale aviser, som ofte findes på biblioteket eller lokalhistorisk arkiv, er overordentligt givende, men også meget tidskrævende. Gennemgangen af de gamle aviser, samt vejvisere og skattelister har givet mig store resultater.

De lokalhistoriske arkiver og de kulturhistoriske museer kan som regel bidrage med mange oplysninger.

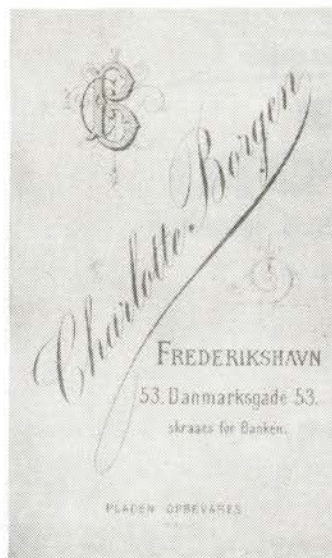
I de store institutioner, landsarkiverne og Rigsarkivet, findes bl.a. kirkebøger, folketællinger, skifteprotokoller, borgerskabs- og næringsfortegnelser samt meget andet, som giver yderligere oplysninger.

Man bør også erindre Det Kongelige Biblioteks enorme samling af fotografier, og ekspertice i øvrigt. Der kan også gå sport i at finde de lokaler hvor nu nedlagte atelier engang har været, ændrede gadenavne eller husnumre kan i den forbindelse give mange bryderier. I mange tilfælde kan et tidligere dagslysatelier afsløres af en egenartet tagkonstruktion. Og så bør det ikke glemmes, at mange ældre medborgere jo elsker at fortælle om gamle dage.

**Fra Fotograf Steen-Møllers
Atelier er udgaaet et Par særdeles
Fotografier af Frederikshavn
Kirke, dens Døre og dens Ind-
tergang, Alter og Alterbillede.
Fotografierne udmærkede sig navnlig ved deres
ordentlige Skarphed, hvormed de
træder.**

Fra mit arbejde med de gamle fotografier i Frederikshavn, som gerne skulle resultere i fyldig publikation, vises enkelte uddrag og illustrationer.

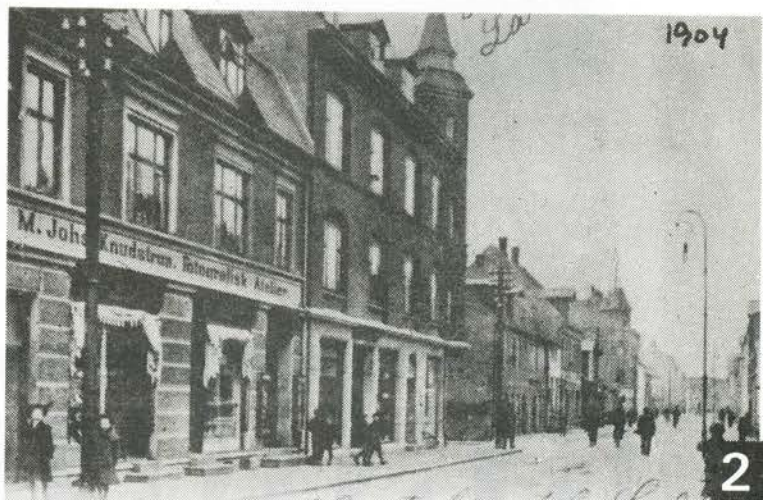
Peter Haagen.

DANMARKSGADE 53

ANDREA CHRISTIANSEN	1886-88
W STEEN-MØLLER	1888-90
KIRSTINE LUND	1890-91
W STEEN-MØLLER	1891-95
CHARLOTTE BORGEN	1895-97
M J KNUDSTRUP	1897-1912
TH ANDRESEN / ANNA KNUDSTRUP	1912-20
H + K SERRITSLEV JØRGENSEN	1920-32
FRIGGA	1932-60

BRUGT FOTO

At samle på billeder. Hvordan man gør - og resultatet heraf.

I de godt 40 år jeg har stået bag disken i en fotoforretning, har jeg jo hver eneste dag haft en masse billeder gennem hænderne, - både gode og dårlige, - og heldigvis også mange interessante og spændende billeder. I min læretid hos fotograf Knudstrup-Andrésen var det min læremester, Th. Andrésen, der allerede dengang fik mine øjne op for smukke og gode billeder. Han fremstillede selv nogle helt fantastisk smukke atelier- og udebilleder, - billeder, som man stadigvæk støder på over alt i Danmark og flere steder i udlandet.

Da jeg startede FOTOMAGASINET på Lyngby Hovedgade i 1937, var jeg klar over, at det var en by i rivende udvikling, så jeg brugte flittigt mit Rolleiflex til at fastholde mange situationer og motiver i gadebilledet, et gadebillede som det viste sig hurtigt skulle forsvinde eller ændres. Men der var også mange amatørfotografer, der ubevidst fik fotograferet motiver, der efter ganske få år fik stor lokalhistorisk betydning. Og det var her, jeg begyndte frimodigt at spørge, om jeg måtte kopiere et ekstra billede til min samling! På den måde fik jeg held til, både før og i krigsårene at forøge min samling, som desværre ikke fra starten blev arkiveret eller sat i nogen som helst systematisk orden, men blot "bunket sammen" til senere brug.

Trods det at Lyngby efterhånden er blevet et stort område, er der stadig så meget provinspræg over den, at det stille og roligt rygtedes, at jeg var interesseret i gamle fotografier. Så inden de gamle familiealbum blev kasseret, fik jeg lejlighed til at blade i en del af dem, - men det var selvfølgelig kun en lille del af dem i forhold til de mange album, der desværre er blevet destrueret.

Men så kom opfordringerne fra diverse plejehjem og ældreklubber i kommunen til at vise og fortælle om mine gamle Lyngby-motiver, og det satte yderligere gang i interessen. Jeg fremstillede en stor mængde af mine gamle fotografier som 5 x 5 cm lysbilleder og sammenflettede serien med vers fra populære og kendte sange, så der kom en rytme i fremvisningen. Da jeg er så heldig at have et fortræffeligt samarbejde med komponisten og pianisten Jørgen Storch, havde jeg ham med ved klaveret hver gang. - Så ved disse sammenkomster blev der skabt en stemning, der fik mange af de ældre tilhørere til at berette og

Fotografisk Atelier
PETER BLOCH
 Nørregade 16
NYBORG.

Pladen opbevares
 Et hvert Billede kan forstørres indtil
 Legemstørrelse udføres paa uforgængeligt Papir.
 A.G.

E. Langhoff
 Vesterbrogade 56,
 ligefor den kgl. Skydebane
KJØBENHAVN.

Ved Efterbestillinger bedes opgivet N^o
 H. & F.

17/4 1891.

A. LONBORG
 FOTOGRAFISK ATELIER
 Østergade N° 16
 KJØBENHAVN

Pladen opbevares.

fortælle om gamle dage, og mange gamle billeder kom frem fra album og skuffer. - Ved disse sammenkomster blev der ofte ytret ønske om, at jeg ville samle mine billeder i en lille "handy" bog, og denne opfordring blev yderligere styrket efter min jubilæumsudstilling i 1977 i Lyngby Kunstforenings lokaler på Lyngby Hovedgade. For denne udstilling blev til en vandredstilling, der har været vist i talrige offentlige lokaler i Lyngby. - Da der så end videre kom tilbud fra Strandbergs Forlag om at udgive en passende del af min samling, blev bogen en realitet. Ved en reception i en af de gamle bygninger i Bondebyen i Lyngby, kom bogen på markedet og blev en stor succés, idet 2. oplag nu er udsolgt. - Denne bog har igen bevirket yderligere henvendelser til mig med pragtfulde, gamle Lyngby billeder.

Men nu til et helt andet billedemne, nemlig visitbillederne fra de gamle fotografiske atelierer. Disse billeder har altid interesseret mig, da jeg jo som nævnt selv er uddannet som portrætfotograf i årene 1933-35.

Jeg har gennem årene kørt en ret lav profil med hensyn til indsamlingen af disse smukke billeder. Men så var jeg så heldig at være med på Dansk Fotohistorisk Selskab's tur til Århus i maj dette år, hvor jeg i Den gamle By hørte fotograf Poul Pedersen's fortrinlige foredrag, netop om dette emne. Og det satte ekstra skub i min interesse for sagen! Så jeg udformede en efterlysningsannonce og indrykkede den i den lokale presse. (Annoncen ses andetsteds her i bladet) Denne annonce i stort format + gamle billeder i rammer og album blev anbragt i mit udstillingsskab, der er placeret lige op ad Lyngby Postkontors store postbrevkasse.

Disse to aktiviteter gav et særdeles overraskende resultat: det væltede ind med gamle billeder og familiealbum i pakker, cigarkasser og bæreposer. Mange afleverede dem med tak fordi jeg ville tage mig af deres billeder. Og mange udtalte, at de havde været lige på nippet til at tilintetgøre en del af billederne, men var glade for at kunne overdrage dem til mig, da de kendte mig og mit firma gennem nu snart 45 år i Kgs. Lyngby.

De mange billeder er fra fotografiske atelierer over hele Danmark, men så vidt jeg kan overskue det dog flest fra København. - Så nu skal min kone og jeg i vinterens løb - med Bjørn Ochsner's bog "Fotografer i og fra Danmark indtil år 1900" ved hånden - sortere dem efter by- og firmanavne, - et arbejde, vi ser frem til, da det ikke alene er de interessante og særprægede bagsider, vi glæder os over, men også de smukke og festlige dragter og opstillinger.

Det viste sig altså med stor tydelighed, at det endnu ikke er for sent at gøre en indsats for at redde disse kulturhistoriske, fotografiske værdier.

Min interesse for de gamle billeder og initiativet til at indsamle dem, har givet stødet til andre aktiviteter. - Så tiden er blevet min tyran. Jeg kan ikke længere nær nå alle de opgaver, der bliver stillet mig. Men redaktør Berendt's opfordring til mig, kunne jeg ikke andet end efterkomme, så jeg håber, at min lille artikel må blive til glæde for selskabets medlemmer og til gavn for sagen.

Jørgen M. Gregersen

Fotomagasinet.
Kgs. Lyngby.

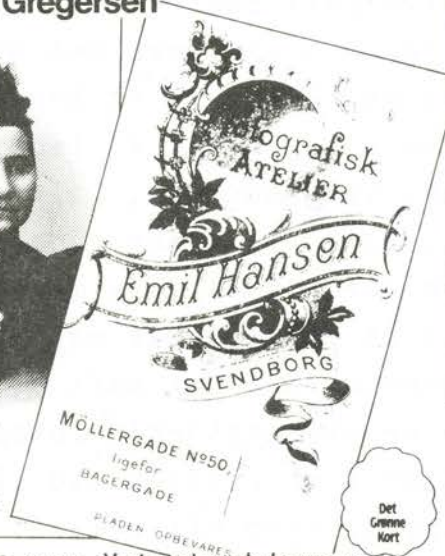

Pladen opbevares for Efterbestilling N^o

EFTERLYSNING!

Til min samling af visitportrætter fra gamle fotografiske atelierer savner jeg billeder. Henv. Jørgen Gregersen

Fotomagasinet LYNGBY
HOVEDGADEN 47, 2800 LYNGBY. TLF.02-88 3676

Vort eget mørkekammer klarer Deres specielle opgaver og ønsker.

Gamle kildevæld

Evald Tang Kristensen og Peter Olsen m.fl.

Gamle kildevæld

Portrætter af danske
eventyrfortællere og visesangere
fra århundredskiftet
168 sider, ill., kr. 228,50 incl. moms.

Tang Kristensens fremragende evne til at få almuen til at åbne sig og fortælle om deres livs lykke, men vel især om ulykke og barske levevilkår der herskede, er et af de to elementer i denne fremragende bog.

Den anden er det fotografiske og som fotohistoriker er det den som har vor bevågenhed.

Jens Olsens verdensur opstillet i Københavns rådhus er jo kendt af enhver, men hvor mange er klar over at Jens havde en broder som hed Peter og var en fremragende fotograf.

I bogen findes omkring 72 portrætbilleder af Peter Olsen, billeder af almuen i "de gode gamle dage". Disse godtfolk er blevet fotograferet udenfor deres faldefærdige huse, og her fangede Peter Olsen deres krogede hænder indfaldne kinder og slidsomme statur. De poserer med strikketøj eller anden virke. Til hvert billede har Tang Kristensen nedskrevet deres livshistorie, eller dele deraf.

Disse billeder er fyldt med elendighed, fattigdom og dog en poetisk livskraft som virker befriende på en, nok har det været et barsk og kort liv, men det blev levet intenst og uden skrupler ikke noget med 18 år på et beskyttet plejehjem.

Et sted i bogen kan vi læse at Jensine Hansen født den 13 Februar 1859, ved Madum sø, ialt hat fået 8 børn, alle uægte. Hun har en underlig vraltende gang, da alle hendes tær er frosset af hende. Hun har måttet døje meget med frost og kulde. Levet meget af sit liv på fattiggårde og tvangsarbejdsanstalter.

Jo, Jensine har nok haft et og andet at give videre. Denne bog er et enestående fotografisk dokument, for dem der vil gøre studier i en svunden tid. For os andre siger den noget om vor beklagelse over oliepriser.

Foruden dette får man en utrolig livskraftig skildring af livet i svunden tid, dette gør jo ikke bogen ringere.

Vor forhistorie har været barsk og grum.
Køb den det er et kulturhistorisk klenodie.

Peter Olsen. (1866-1946)

Han blev født i Ribe. Han var ud af en søskendeflok på fire drenge og en pige. En af hans brødre var som før omtalt Jens Olsen. Som sin broder blev han uddannet finmekaniker, først da han blev gift med Margrethe Henriksen kom han til at beskæftige sig med fotograferingen. Hun var fotograf, uddannet hos Beider i Ringkøbing, af hende lærte han faget.

Peter Olsen mødte sin kone i sønderjylland der jo var tysk efter krigen i 1864. Sammen med en veninde forsøgte hun sig der med et fotografisk atelier. En forretning som måtte drives i venindens navn, idet Margrethe var dansk borger og ikke måtte drive en sådan virksomhed.

Efter giftermålet besluttede Peter og Margrethe at flytte til Hadsten, hvor de sammen ville drive en fotografisk forretning. Det første år passede konen selv atelieret, mens Peter var på Askov højskole.

Med tiden fik Margrethe lært Peter at bruge kamera og mørkekammer, og efterhånden overtog han hele forretningen. Foruden at tage atelierportrætter specialiserede han sig i at affotografere gamle og ødelagte billeder, som han forstørrede og retoucherede. Mens Margrethe tog sig af butikken i Hadsten, skaffede Peter sig også en indtægt som eksteriørfotograf. Han rejste rundt i omegnen og fotograferede gårde og naturbilleder. Bl.a. er han kendt for nogle smukke Vesterhavsbilleder.

Efter kort tid i Hadsten blev Peter Olsen kontaktet af Evald Tang Kristensen, som ansatte ham til at tage med ud på fem ture rundt i Jylland i sommeren 1895 for at fotograferer gamle visesangere og fortællere. Resultatet blev som bekendt de 72 portrætter, som er aftrykt i den fine bog.

Ved siden af fotograferingen fungerede Peter Olsen i perioder som lærer på Hadsten højskole. Bl.a. tog han et kursus i "ordnede boldspil og lege", så han kunne undervise de unge mennesker i gymnastik Olsen var meget interesseret i sang og i at læse op. Han rejste på et tidspunkt til København, hvor han modtog undervisning i disse ting af den kongelige skuespiller og operasanger Julius Døcher. Dette skulle blive indledningen til en omfattende virksomhed som oplæser og foredragsholder. I sine foredrag var Peter Olsen meget engageret i socialøkonomiske spørgsmål. Hans udgangspunkt var i folkehøjskolen og grundtvigianismen, og ideologisk var han stærkt påvirket af både socialistiske og georgeistiske tankegange. Et af hans hovedemner var "Samfundrentens, jordrentens og kapitalrentens ligelige fordeling".

Dette tema gik ikke blot igen i Peter Olsens foredrag, men kom også til udtryk i en række mindre bøger, som han selv bekostede udgivelsen af.

Fotograferingen var Peter Olsens levebrød

Det andet gav ingen penge. Der var ikke mange købere til bøgerne, og efter hans død i 1946 blev hele lageret makuleret.

Hvad angår fotografierne, findes glasplader og originalpositiver til billederne i denne bog på "Dansk folkemindesamling".

På Hadsten lokalhistoriske arkiv findes der en del atelierportrætter, og hos Peter Olsens datter fru Marie Hanghøj, Århus ligger en række gamle eksteriørbilleder fra Hadsten by.

"Nyt om Habarot-manden."

Fotografmester Martinus Petersen, som vi nu alle kender som Kul-Peter var udover konstruktør af kameraer og fotograf en fremragende håndværker, og det viser sig at han var meget optaget af andet end foto.

En tidligere medarbejder på cementfabrikken Dania udenfor Hadsund, materialebogholder J. Skyum Larsen. Kul-Peter var farbror til Skyum Larsens mor. Denne har til museet i Hadsund skænket et postkort som Kul-Peter har sendt omkring 1925.

På billedet ses to højttalere og en radiomodtager i fornem håndværksmæssig udførelse.

På bagsiden af kortet kan vi læse følgende:

- Kære venner.

Hermed følger forstørrelsen, som jeg håber må ankomme i god stand og til eders tilfredshed.

Tak for penslen, den er god til flere ting.

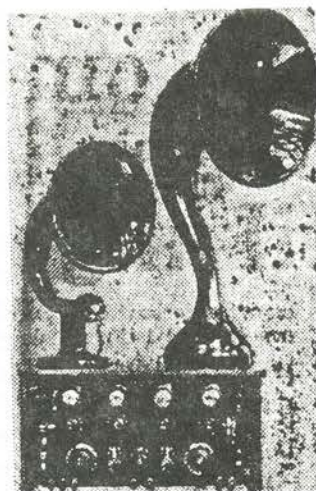
De afbillede to højttalere og radiomodtageren er alt af eget fabrikat.

Den lille højttaler og modtageren er leveret på prøve til en mand her i byen. Formodentlig beholder han begge dele, da de virker upåklageligt.

Glædelig Jul.

M. Petersen.

Hvem kortets modtager har været er i skrivende stund uvist, men måske dukker apparatet op en dag.

Radiomodtager med to højttaler fremstillet af Kul-Peter omkring 1923-25.

Af Sigfred Løvstad. Herning.

Det danske NEO-FOT kamera

Jeg vil her fremdrage nogle kendsgerninger omkring det danske formstøbte amatørkamera NEO-FOT. For at forstå baggrunden for dette initiativ må vi dvæle lidt ved de vilkår der var gældende for dansk fotohandel i årene under og lige efter den anden verdenskrig. Krigen havde jo afskåret os fra mange forsyninger udefra. Ja til sidst var der tale om næsten total stop. Engelske og amerikanske fabrikker var vi naturligvis udelukket fra. Og tyske fabrikker kunne også kun i meget ringe grad levere, da der var tale om omstilling til krigsproduktion, med hel eller delvis indstilling af produktionen af kameraer til amatørmarkedet. Initiativrige folk blandt fotohandlere, leverandører og andre fik kontakt til værksteder der magtede at sætte gang i en lønnende produktion af de større og mindre opfindelser som så dagens lys. Dette betød at der efterhånden kom en ret betydelig produktion i gang. I første omgang var der tale om tilbehørsdele samt forstørrelsesapparater og projektorer.

I slutningen af 1945 blev det kendt, at der var bestræbelser igang for at fremstille et dansk amatørkamera. Den drivende kraft var ingeniør Kaj Hyllestad. I januar 1945 meddeles i en annonce i fotohandlernes blad "Foto Tidende" at det nye formkamera NEO-FOT kan ventes omkring den 1. marts. Levering vil finde sted gennem fotogrossisterne, der på dette tidspunkt var ikke mindre end 12 af. I samme nr. af Foto Tidende er en lille notits om et besøg på NEO-FORM fabrikken på Amerikavej i København. Man fortæller at der er tale om en betydelig virksomhed der, når produktionen rigtig kommer igang, vil kunne færdiggøre 250 stk. nye kameraer om dagen (!).

Også tidsskriftet FOCUS bringer omtale og billeder af det nye kamera. Her er også tekniske oplysninger. Man kan oplyse at kameraet har en brændvidde på 7,6 cm og en lysstyrke på 11,9. Den specielt konstruerede lukker har en fast lukkertid på 1/30 sek. samt tid og øjeblikksindstilling. Jo, det var gode sager der var i vente. Det gik imidlertid ikke helt som planlagt med leveringsterminen. I en annonce i Foto Tidende marts 1946 oplyses at leveringen først vil ske til 1. april, og det forklares med "et par forbedringer særligt vedrørende materialet, har forsinket fabrikationen".

I maj referes i samme blad at man har været ude og se det første eksemplar af det danske formkamera blive til. "Man træder ind i den store maskinhal, hvor maskinernes tusinde lyde fortæller at her sker noget. I hallens højre side står tre store presser på rad. I den største presse sidder to skinnende blanke stålforme - hele små vidundere til 24.000 kroner. Råmaterialet fordeles i formene og den store presse lukker sit stålgab sammen, og udøver et tryk på 50 tons. Den elektriske strøm sluttes, 6 minutter går, og stålkæberne lukkes op og ud kommer to lækre velformede forstykker til "NEO-FOT". Lukkeren, der sammen med objektivet er monteret i et selvstændigt stykke, monteres på plads, hvorefter apparatet går til eftersyn, inden det går ud til de ventende fotohandlere, der med overbevisning kan sige, at her er det rigtige box-apparat som både vi og fabrikanten kan være stolte af".

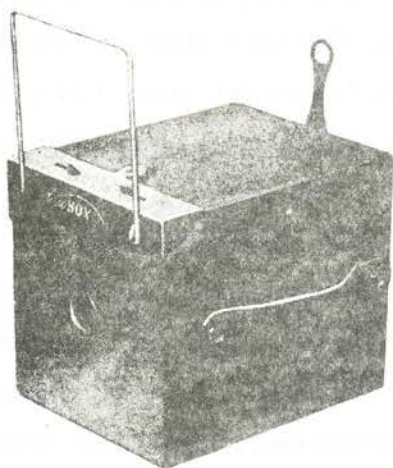
I juli averteres at efterspørgslen efter NEO-FOT er langt større end leveringsmulighederne - men man håber dog inden længe at kunne levere ubegrænsede antal.

I august 1946 er Foto Tidendes forside ryddet, og forkynder: "Første danske Fotografiapparat på dansk købestævne" tillige med et billede af standen "som sikkert blev besøgt af hvert eneste udstillingsgæst alene for standens smukke udseende".

Og dansk købestævne i Fredericia, der dette år er nr. 34 i rækken, har med et rekordbesøg på 120.000 besøgende fastslået sig som "Danmarks største og førende udstilling og handelscentrum". I referatet fortælles iøvrigt at NEO-FOT standen var helt belejret hver time på dagen af så mange mennesker, at det må have været en hård tærn for det demonstrerende personale at klare det. Man viser ikke blot formkameraet "det kendte NEO-FOT", men også prototype af et kamera: Box 66. Dette kamera er fremstillet i massonit og betrukket med gråt stof. Det annonceres at ville komme i løbet af september. Pris kr. 28.00. Men det kom aldrig. Fremstillingsvanskelighederne var for store. Hvad angår levering af formkameraet så går det endnu lidt langsomt, men bliver bedre dag for dag, loves det i en annonce. Dansk fabrikation af disse ting var ikke så ligetil.

Neo-BOX 66

Vi modtager Ordre til Levering
ved Fremkomst

BELGISK IMPORT COMP.

Landemærket 11-17 . C. 7073 - C. 2473

Neo-Box 66. På købestævnet i Fredericia i 1946 viste NEO-FOT fabrikken bl.a. denne nyhed, et boxkamera til 12 optagelser i 6x6 cm. Men det blev kun til nogle prototyper. Dette boxkamera kom aldrig i produktion.

Den 10 oktober 1946 var der fint besøg på NEO-FORM fabrikken der nu omtales som liggende i Fredensborg i Dronningens Kovang ved Esrom sø. NEO-FORM er nu et interesentselskab som foruden kameraer stativer og 16 mm kinospoler også fremstiller radiokabinetter, samt arbejder på udformningen af en husholdningsmaskine NEO-Math.

Indehaveren er fabrikant G. Carlsen samt ingeniør Kaj Hyllestad. Blandt de besøgende den dag var repræsentanter for industrirådet, Grosserersocietetet, Varedirektoratet og fotohandlerforeningen, samt de til fabrikken knyttede teknikere. Det oplyses at fabrikationen af Neo-Box 66 er i fuld gang, så det må formodes at nogle er kommet på markedet. Hvis læsere af dette skulle træffe over et af dem, er det kommende fotomuseum særdeles interesseret.

Man fik den dag at vide at man også påtænkte et 6x9 boxkamera og der var tillige planer om at konstruere en 8 mm smalfilmoptager. Også et 6x9 klapkamera var der overvejelser om.

Vi springer frem til foråret 1948. Da afholdes "DANSK FOTO MESSSE 1948". Der er tale om en intern messe der afholdes i fotohandlerforeningens egne lokaler. Samtlige udstillere og hvilke produkter de repræsenterede er nøje omtalt i Foto Tidende. Og der er med ganske få undtagelser, alene tale om danskfremstillede ting.

Det vil føre alt for vidt her at opremse alt, men kort skal nævnes nogle af de vigtigste. Der præsenteres den første danske - ja nordiske elektriske belysningsmåler "NORDLUX" fra Nordisk Instrumentfabrik. En virkelig nyhed. Firmaet Finn Jensen udstillede "FOTEKNA" et professionelt 9x12 kamera, dansk fremstillet, der allerede er eksporteret til Holland, Sverige, Norge samt England. Der er en "DODEX" 9x12 forstørrelsesapparat (helautomatisk).

Jensen Andersen, der vel nok er den største danske producent af tilbehørs-dimser, viste hele sin kollektion. Og var der selvfølgelig KZ med deres 16 mm filmfremviser. Det oplyses at den første begyndelse til KZ 16 blev gjort så sent som 1940 og salget startede i 1943. Indtil nu (1948) er der solgt 2.000 stk.

Maskinfabrikken NOWA viser højglansmaskiner og klæbepresser. Og så NEO-FOT, de udstiller foruden deres landskendte formkamera tillige en håndmodel af et nyt kamera med udtræk. Det har et meget tiltalende udseende. Prisen er endnu ikke fastlagt, ligesom det ikke kan siges hvornår det kan bringes på markedet. Det kom aldrig.

Fabrikken VICO viser 2 modeller i forstørrelsesapparat, og Dansk Fototeknik præsenterer en helt ny automatisk AUTOPOT forstørrelsesapparat til 24x36 (kopi af Leitz). Desuden har man en ny kopikasse PRINTOPHOT og en praktisk lypistol MASCOT.

Disse sidstnævnte 3 ting er fremstillet af E. Schleisner Petersen (ESP) der ikke selv udstillede p.g.a. brand i fabrikkens montageafdeling. Dette firma opgav i 1950 helt fotoproduktion, og helligede sig fremstilling af automatiske vaskemaskiner, som dengang var noget helt nyt. Af øvrige ting på denne foto-messe kan nævnes negativalbum fra Tingleff i Haderslev, og firmaet MERCIA der udfører "delfinering" på licens her i landet. Man kunne få sine objektiver belagt med et overtræk der hindrede refleksdannelse og forøgede lysterken.

Præsident Koyojiri Eyanaka får her forklaret, at det var hvad vi i Danmark havde kunnet præstere af kamerafabrikation endnu før det første Nikon kom på markedet. Til gengæld var vi ikke kommet videre siden. Det morede han sig meget over.

NEO-FOT OG JAPAN.

En kreds af fotohandlere besøgte i april 1977 det fjerne Østen. Vi aflagde bl.a. besøg hos Nikon og Olympus i Tokio og hos Rollei i Singapore.

Jeg fik den ide inden afrejsen at medtage et dansk NEO-FOT kamera til hver af disse tre virksomheders fotosamling.

På billedet her har hr. Koyojiri Eyanaka netop modtaget et NEO-FOT og får lidt nøjere instruktion i at åbne det. Til dette brug medfulgte en dansk een krone.

64 årige Eyanaka var på dette tidspunkt præsident for Nikon selskabet i Japan, samt præsident for datterselskaberne i U.S.A., Vesttyskland, Schweiz samt Holland. Tillige var han netop blevet præsident for "Japan Camera Industry Association", den japanske fotoindustri fabrikantforening.

Tiger-Box, "Made in Denmark" - Der var ofret meget på værktøjet til dette kamera, og det virker solidt og godt at holde på. Men det kom for sent. Leveringen var annonceret til januar 1952, men trak ud. Og ved årsskiftet 1952-53 blev kameraimporten givet fri, og det var helt sket med danske produkter af denne art. Der er næppe solgt mange af dem. Jeg har en enkelt i samlingen.

Det nye
Metal-Box-Kamera
6x6

Indreg. Varemarke:

**TIGER
BOX**

Format: 6 x 6

Pris: Kr. 49,65

Oms.: - 9,00

Til Kameraet kan saavel Beredskabs-
taske som alm. Box-Taske leveres

Alle
*Box-Amatorers
Drøm*

Kæmpebrillantsøger
(3,2 x 3,2 cm), hvori
Optagelsen ses kniv-
skarpt.

★ LEVERING: Januar ★
(Desværre endnu kun i begrænset Omfang)

Falcon

... i lommeformat .

Billedstørrelse 6 x 6 — 12 optagelser på 6 x 9 film

Det ny udtrækskamera

Let og handy

Betrukket med skindimitation

Detailpris:

Kr. 39,50 (incl. afgift)

Leveres af fotogrossisterne

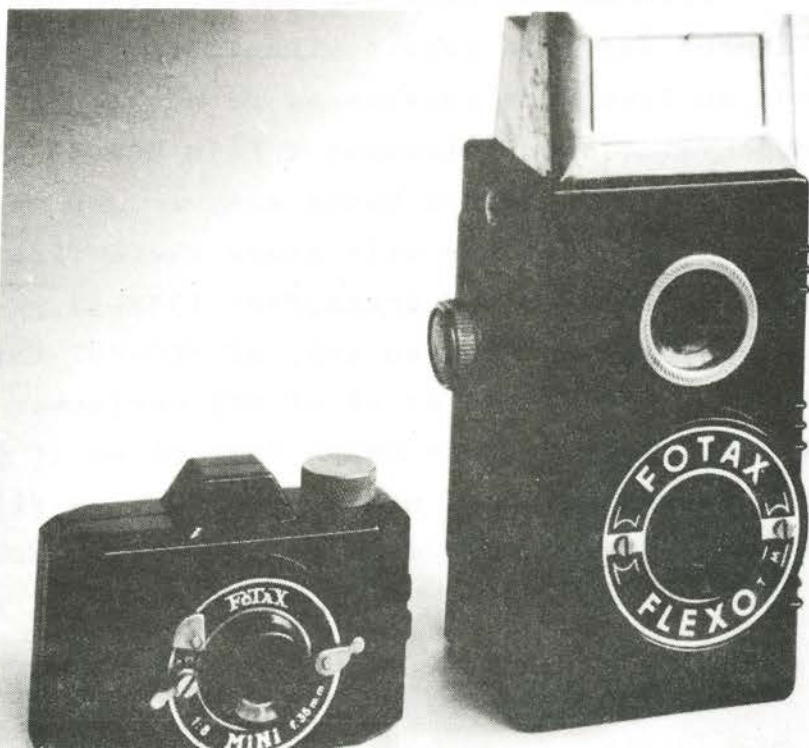
Salg til grossister:

Ulrich Lauritzen jr.

BLEGDAMSVEJ 10
KØBENHAVN N.
TELEF. NORA 75

Her ses "Falcon" i lommeformat. Annoncen her er fra juli 1952, dette kamera fik af nævnte grunde en begrænset udbredelse. Museet vil være taknemmelig for 1 eksemplar om nogen skulle være i besiddelse af et sådant.

Udover de hernævnte apparater, kom der allerede i 1936-37 et dansk fotografiapparat på markedet som hed Fotax Mini - rullefilm format 2,5 x 2,5 cm. Michel Auer har det med i sit katalog 3 under nr. 2564, men omtaler ikke at det er dansk, til trods for at der på bagsiden står indstøbt "Made in Denmark".

Belgisk Import Co (senere BICO) havde mange danske ting. Det var hovedsagelig kendt under mærket PILOT (filmsplejser, omspolere, belysningsur m.m.) samt CHELTZ kemikalier og f.eks. farvesæt til kolorering.

E. Jul. Hother præsenterede et nyt dansk kamera FOTAX-FLEXO. Det er fremstillet i bakelit og beregnet til 16 optagelser 3x4 cm på en 127 film. Firma James Polack, der har fremstillet danske tilbehørs-ting siden 1941, viste hele deres mægtige udvalg af dette, samt f.eks. PRO REPRO forstørrelses og reproapparat. Og så var selvfølgelig også papir og filmfabrikken MERKUR repræsenteret. Netop i disse efterkrigsår var det af uhyre vigtighed med denne danske produktion af emulsionsvarer.

Vi vender tilbage til NEO-FOT.

I marts 1949 hedder firmaet NEO-FOT og har adresse Vesterbrogade 19. Man fortæller at der nu er solgt ca. 20.000 stk. Prisen er stadig Kr. 38.00 og nu kan der leveres ubegrænset antal. Året efter hedder firmaet igen NEO-FOT og har nu adresse på Helgolandsgade 13. København.

Man forsøger i februar 1950 et mægtigt fremstød, og satser på at "tilføre fotohandelen 25.000 ny-amatører". Udsalgsprisen er nu sat til kun Kr. 21.50 og levering kan ikke mere ske gennem grossister. Og der er særlige fordele ved at aftage 10 stk. Men det gik åbenbart ikke helt efter forventningerne. I juni 1951 ligger salget hos Belgisk Import Co og prisen er nu Kr. 32.00 (+ omsætningsafgift Kr. 5.80).

Men det danske formkamas dage var talte. Hvad der havde været en særdeles velkommen sag i de første virkelige mange år lige efter krigen, havde nu ikke mere interesse. De udenlandske varer presede på. Der havde været stor fotomesse i Köln både i 1950 og i 1951, og mange danske fotohandlere havde set var der var på vej. Lidt af det kom frem, men det var helt store skete først med importfrigivelse af bl.a. fotovarer ved årsskiftet 1952-53.

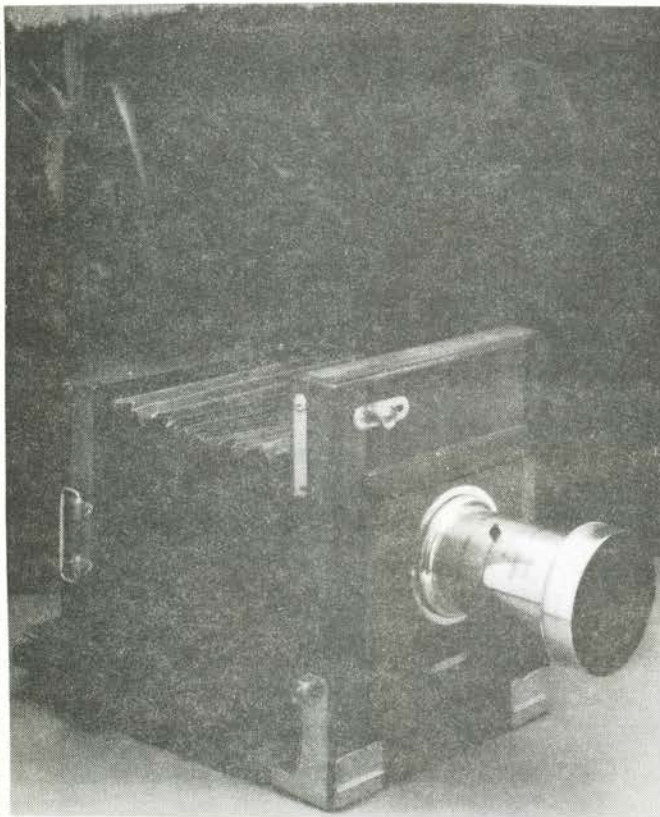
Det menes at der er solgt ca. 25.000 stk. af NEO-FOT formkammeret.

Som en kuriositet kan nævnes at et af DFS medlemmer i sommeren 1981 mødte en ivrig fotograferende dansk dame på en af de Canariske øers strande. Hun var bevæbnet med et NEO-FOT, og ville ikke bytte til noget andet, da hun fik dejlige farvebilleder ud af den.

TILBUD TIL DANSK FOTOHISTORISK SELSKABS MEDLEMMER.

Der er fremstillet 3 smukke farvefotos efter proff. opt. på 9x12 film af sjældne Nellerød-kameraer. De fremtræder i storformatet 27x34,5 cm, og tilbydes medlemmer til en samlet pris af kun Kr.165-frit tilsendt.

Billederne er fremstillet af Hammerschmidt FOTO til en særpris, og overskudet tilfalder anskaffelseskontoen for det kommende fotomuseum.

De 3 billeder her gengivet i s/h. Nr. 1. viser J.P.A. kamera nr.120

kendt fra forsiden af Objektiv. Nr. 2. er J.P.A. nr. 256. Et meget fint forarbejdet 9x12 kamera, fremstillet ca. 1897.

Nr. 3 er J.P.A. nr. 311, og viser det sidst fundne Nellerød-småbilledapparat, som netop er tilgået det kommende fotomuseums samling. Det er det eneste af de nu kendte fire småbilledkameraer fra J.P.A. hånd, der er konstrueret til UPER FORERET 35 mm kinofilm.

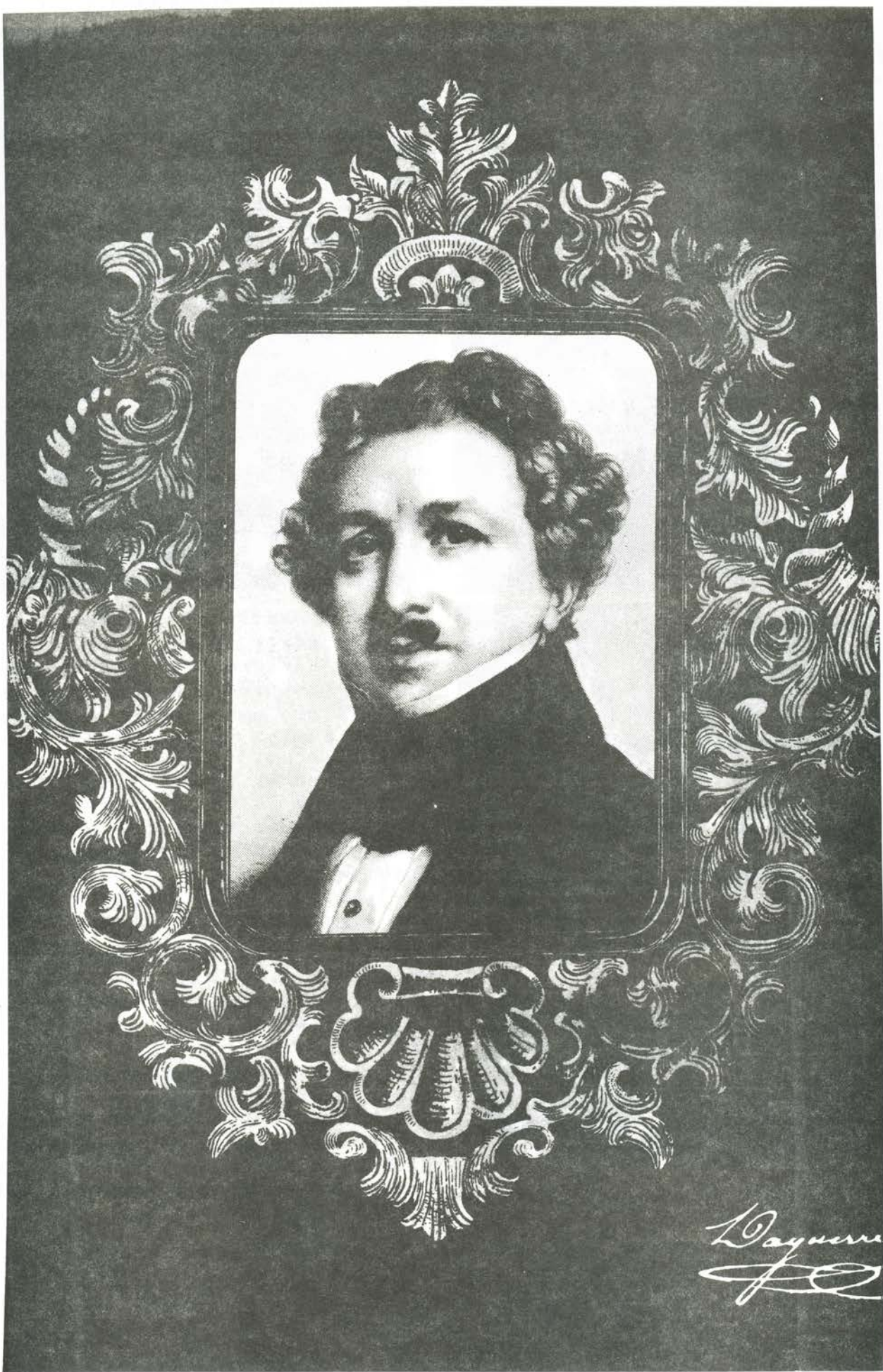
Billederne bestilles ved at sende crosset check på Kr. 165.00 (pr. sæt af 3 stk.) til:

S. Løvstad
Finlandsvej 5
7400 Herning.

Check'en bedes stilet til Danmarks Fotohandlerforening.

Layman
[Signature]

Daguerre

Naar Du gaar forbi Fotografens Skab,
naar Dit Barn der bag Rammen fortæller Dit Hjerte
om en Lykke, der aldrig skal blegne -
Naar Din Far og Din Mor blev det Dobbeltportræt,
hvorom Albumets nære og fjerne Skygger
sig drejer i mat og i Højglans omkring -
Naar du smiler ved Billedets Minde
- et Eventyr i en Hinde -
saa gaa denne morsomme Vej tilbage:
over Søjlen og Klunkestolen,
Posituren og Flæsekjolen,
Etagere og Viftepalmen...
Alt skal svinde, alt skal falme....
Her er Punktet, hvorfra Lyset
blev fanget paa en Flade.
Her Daguerre lod det tegne i Sølv paa en Plade.
- Nu hver Morgen Du Avisen ind ad Døren faar
og kan læse og kan se, hvad der skete igaar.
Og Du selv kan bestemme-ved et Tryk paa en Fjer-
hvad Du fæstne vil i Tid, et Sekund af det, der sker.
Naar Du gaar forbi Fotografens Skab,
Specialisten i Soldater ved K.F.U.M.,
eller den fine "Hof" i Bredgade,
eller Kehlet med de dejlige Unger -
Saa var der jo engang, da Daguerre ej var født,
og tiden vore snapshots endnu ikke havde mødt.

Nu har vi det usminkede sande,
Beviset og Vidnet, et klart Dokument.
Lys er jo Sandhed, her fæstnet paa prent. -
Der skulde dog gaa et par Tusind Aar
efter Kristus og Sagntid og Middelalder,
før Daguerre som en Troldmand tog Stade
med sin Kasse, sin Linse og Plade.
Derfor ejer vi blot af de henfarne Tider
Drøm, og Beretning paa gulnede Sider,
Tankerne, Mindets urolige Strømme,
Syner og Farver for vore Drømme.
Og Bonaparte blev malt paa sin Ganger
heroisk, som Verden Geniet forlanger. -
Billedet, Kunsten, Visionen, vor Aand,
ført og fæstnet af Menneskehaand:
Digtet om Gud paa sin Dommedagstrone,
Engle i Sfærerne, Helgenkrone,
Martyrer, Djævel og Helvedes Flamme -
grænseløs Verden i Billedets Ramme,
Stilleben, Blomsten i Krukken af Ler -
her Tingene taler. Med Aanden vi ser. -
Daguerre, Du har Ret, men er kold som Is,
nøjagtig og sanddru, ej god, kun vis.
Din samlende Linse mod Tingen sig hvælver,
hvor Bækken Billedet spejler og skælver. -
Men Tiden er gaaet, er gledet forbi
det første sortladne Daguerreotypi.
Det svundne har faaet Stemme.

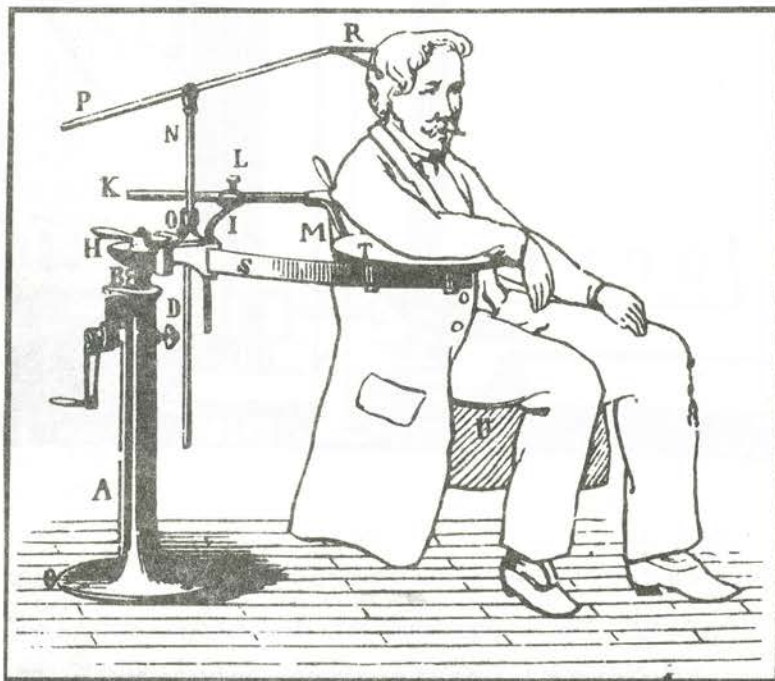

Og nu, Daguerre, Din kolde Fornuft
er blevet til Varme og Mindeduft
om, hvad vi aldrig vil glemme. -
og hundred Aar har det sælsomme givet:
den modsatte Vej, fra Linsen til Livet.

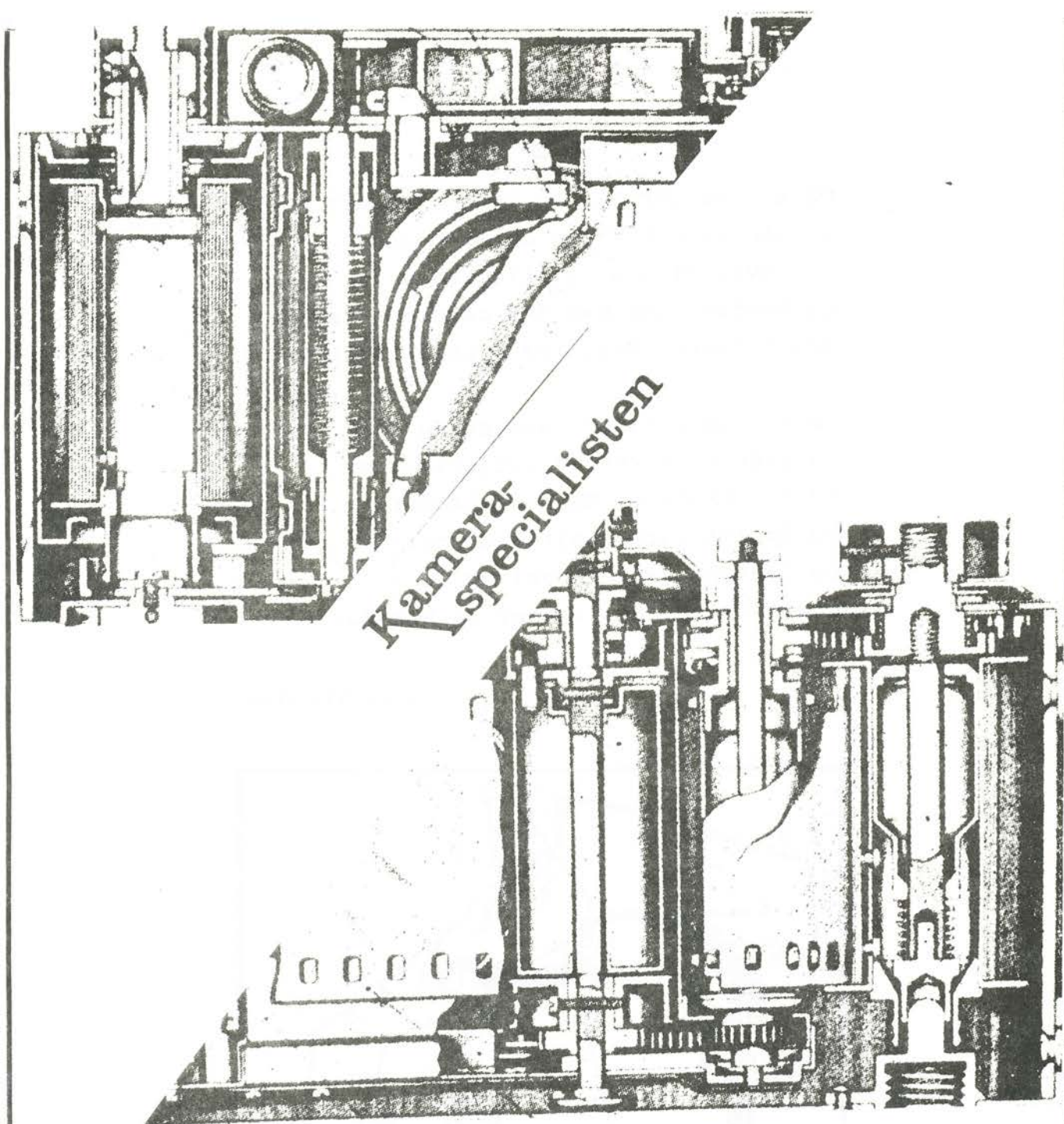
Nu Billedet taler, synger og Ler.
En grænseløs Verden ligger nu der
paany, skabt af Menneskehænder.
Nu Gøglet larmer sin Industri-
og Stundom talte Kunst og Geni
med Hjertet, der banker og brænder.

Kaj Nyemann.

Digtet er skrevet af Ole Scheldes Onkel
i 1942. Anledningen var L.M. Daguerres
100 årsdag.
Venligst stillet til publikation af O.S.

Som faglært kamerareparatør, med 30 års erfaring, og specialist i Leica, Rollei, Kodak, Robot, Exakta samt Zeiss tilbyder assistance ved renovering af "gamle" og nye kameraer.

Ring og få en snak med os.

Frederikssundsvej 136.

01 60 63 17.

Hvordan gør man?

J. Hammecken / F. Berendt.

Når glæden over at have fundet et nyt "gammelt kamera" til ens samling har lagt sig, kommer lysten til at gøre det rent, blankt og lækket at se på.

Man begynder med at åbne og skille det fra hinanden, som kan gøres uden brug af værktøj.

I øvrigt vil man opdage, at hjørner og sprækker er fyldt med "fnadder", måske film og papirrester.

Her anbefales en pensel og gummipuster.

Det frarådes at puste med munden, da dette nemt cementerer snavset og tiltrækker yderligere støv.

Hurtigtørrende renevædsker af forskellige mærker kan anbefales, bedst er en spraydåse med lang sprøjtesnabel.

Når man nu har fået det værste snavs fjernet er spørgsmålet, om man tør gå videre.

Her vil jeg gerne først fralægge mig ethvert ansvar. Men når dette er sagt, skal man nu ikke være bange for at skille en væsentlig del af kameraet ad.

Hvad man behøver af redskaber og værktøj til dette arbejde er:

- 2 pensler, spids og flad
- Syrefri symaskineolie
- Danalim Kontakt
- Vaskeskind
- Udvasket bomuldsklud
- Vatpinde
- 1 sæt skruetrækkere
- En spids fladtang
- Gummibælg
- Rensespray med snabel
- Barberbladsskraber
- Bælg - olie (se opskrift)
- Den lille skopudser
- Brasso messingpudser.

Det er en god idé, at tegne de ting af som man skiller ad.

Nu har man brug for nogle hjælpemidler, så som vatpinde, brillepapir, gennemkogte bomuldsklude, fnugfrit trækpapir rullet som en kegle, samt fint vaskeskind.

Mange af de gamle kameraer har det, vi kalder en "harmonika-bælg".

Lad os begynde med en rigtig tør, mør og næsten knasende bælg. Bedst er det, om man kan frigøre bælgen fra det øvrige kamera. Den indsmøres i læder-dressing, gerne så bælgen er mættet. Brugsanvisningen følges nøje, og man har faktisk erhvervet sig en ny bælg.

"Læder-dressing" som er opfundet på British Museum. Denne består af 330 ml petroleumsæter, 15 g bivoks, 200 g vandfri Lanolin og 30 ml cedertræsolie. Virkemåden er: En tynd Lanolin og voksholdig vædske suges langt ind i læderet, hvorefter det let flygtige opløsningsmiddel fordamper. Cedertræsolien virker konserverende, idet man erindrer, at cedertræ er meget modstandsdygtigt overfor insekter, svamp og mug. Det der bliver tilbage er naturprodukter ligesom læderet. De forskellige ingredienser kan man købe hos Struers.

Man blander først bivoksen med noget af petroleumsæteren i et mindre glas, så man lettere kan røre rundt i det. Når al bivoksen er opløst, tilsættes Lanolin og til sidst cedertræsolien. Den færdige blanding er en let gul væske, der er **MEGET BRANDFARLIG** og aggressiv. Den skal opbevares på glasflasker og eventuelle gummipakninger beskyttes med staniol.

Dressingens smøres på med hurtige strøg med en lille pensel. Efter et par timer gnides det værste af og efter det har trukket et par dage, poleres færdig.

Denne dressing er ganske fantastisk til alt gammelt læder, både hvis det er friskt og, hvis det er mere skrøbeligt. Det trænger helt ind og blødgør stive partier samtidig med, at det har udmærkede bevarende egenskaber og holder læderet smidigt.

Det "gamle kamera" kan også have "slidte" trækkerter, skrabet skind eller læder. Her anbefales Tip-Top Marker med sort buet spids, på spritbasis.

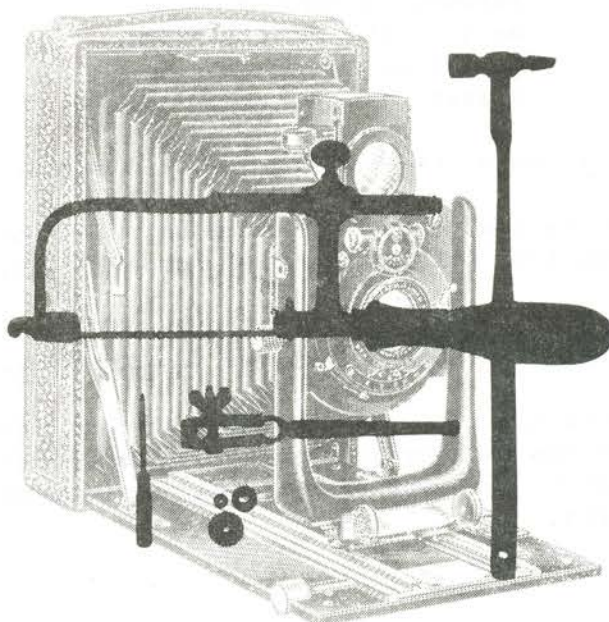
Til skind eller læder, hvad det som regel er på gamle kameraer, anbefales "Den lille skopudser".

Efter tørring poleres med den udvaskede bomuldsklud. Mangler der skin eller læderstumper, kan man hos skindhandlere købe fint garvet, tyndt nappa.

Som lim anvendes Dana Kontaktilim, som igen kan trækkes af ved en ny renovering. Men husk en gylden regel Ved al renovering, det skal gøre med let hånd, og må ikke virke som facadesminke.

Til sidst må man huske at smøre de forskellige skinner og snekker, der måtte være. Her anbefales syrefri symaskineolie. Vatpinde er her det bedste hjælpemiddel.

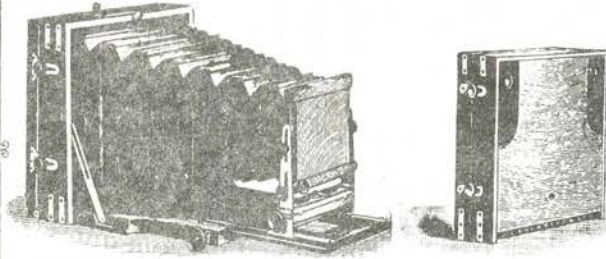
Har man mekaniske eller tekniske problemer, det kan være svært med gamle skruer og fjedre ect., da har vi et par professionelle fotomekanikere vor midte, som kærligt vil tage sig af dit problem

J. LANGASTER & SON,

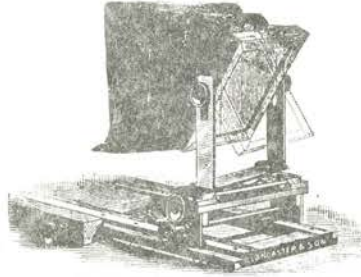
THE

"Special" 1891 Patent Camera.

THIS Camera is of the best quality, Brass-bound, Leather Bellows, Fine Rack Adjustment to front Carrier, with every possible Motion, Rising Front, Angular Motions, both Vertical and Horizontal, Double Swing Back, Reversing Frame with Lateral Hinges, the whole folding up without removal of a single part, and forming the most portable and compact Camera in the market.

VERTICAL SWING, HORIZONTAL SWING TO FRONT AND BACK.

RISING AND CROSS FRONT, FINE RACK ADJUSTMENT.

344	The Special 1891 Camera, 4 plate	£2 10 0
345	" " " " 1 "	4 0 0
346	" " " " 5 "	5 5 0
347	" " " " 10 x 8 plate	6 10 0
348	" " " " 12 x 10 "	7 10 0
349	" " " " 15 x 12 "	8 15 0

GOLMORE ROW, BIRMINGHAM.

REIMANN Fotoservice
 SPECIALVERKSTED FOR FOTO & KINO
 Abel Chathrinesgade 25 - 1954 København V - Tlf. 24 62 70
 70% til Medlemmer af D.F.S.

Special: Tourist Service

Dansk Fotohistorisk Selskab

Fortegnelse over de af medlemmerne udbudte fotografika ved auktionen d.15.maj 1982.

Nummer		Tilsl.	Min
1.	Agfa Karat, Compur (Abring 1048)	160,-	C
2.	Agfa Isalette I, 6x6 (Abring 514)	70,-	C
3.	Meopta Admira 8-F, dobbelt 8, med lgs tele-mirar 35mm.	83,-	B
4.	Kopmaskine til 12x18. Fedr. Homrich & sohn, Hamburg.	300,-	B/C
5.	Neophot med BT.	230,-	
6.	Nagel Libette	40,-	
7.	Kodakbog ca. 1930.	60,-	
8.	Pakfilmskasette 12x16,5 (?)	30,-	
9.	Pladekamera 9x12. Ikke navngiven.	200,-	
10.	Optik Stekinar Anastigmat 1:2,5/25	35,-	B
11.	Agfa Silette L, Apotar 1:3,5/45	95,-	B
12.	EIA Ila kamerahus.	140,-	B
13.	Ricoh Auto Shot 24x36, fjedermot., aut. exp.	100,-	B
14.	Agfa Billy 6x9, Jgestar 1:7.7 -nærindstilling.	85,-	B
15.	Kodak Popular Brownie 620 boks.	45,-	B
16.	Yashica EE Automatic dobb. 8. Yashinon 1:4/10	35,-	B
17.	Retinette type 160, 1939.	180,-	C
18.	" " 012, 1949-51	150,-	B
19.	" " 017, 1952-54	165,-	C
20.	" " 022, 1954-58	65,-	C
21.	Ernemann Heag 00,6, 5x9. 1912	250,-	C
22.	Lloyd Cupido 560, 8x10,5, 1916	300,-	B
23.	Nr. 3 Autographic Kodak model G 1909-14. Med griffel	270,-	B/C
24.	Nr. 1 A Pocket Kodak Serie II, 1924-31.	190,-	B
25.	Steinheil Culminar 85mm. 1:2,8. + etui. Leicagevind.	R	B
26.	Rolleiflex, fgrste model ca. 1932. BT og filtre.	625,-	C
27.	Ica Hallon 506, Tessar 1:6,3-135	180,-	
28.	Ernemann med Aplanat 12,5 cm.	130,-	
29.	Ernemann Bob 0	120,-	
30.	Kodak No.2-A Folding Brownie	100,-	
31.	Kodak Hawk Eye Model B, med BT.	95,-	
32.	Agfa Billy-Record 6x9	70,-	
33.	Voigtlander Bessa 6x9, Voigtar 6,3	75,-	
34.	Agfa 6x9, Jgestar F.8,8	60,-	
35.	Kodak Box Brownie	45,-	
36.	Zeiss Box-Tengor	110,-	
37.	Pathé-Baby filmfremviser	160,-	
38.	Evang. Elektrisk lysmåler	230,-	
39.	Leica 6158. model standard.	R	
40.	Contaflex	280,-	
41.	Sekonic lysmåler	50,-	
42.	Agfa 1307A	35,-	
43.	Leica 6158. Polaris	20,-	
44.	Box med BT	30,-	
45.	Mellemspejl	35,-	
46.	M. galle lysmåler	300,-	
47.	Leica 6158. Vite. 6	125,-	
48.	Contaflex	125,-	
49.	Zeiss Ikon Contina	60,-	
50.	Zeiss Ikon	10,-	

Salæret er som tidligere 10% af køber og sælger.

Alle auktionsvarer sælges som beset. Foreningen fralægger sig ethvert ansvar for eventuelle fejl eller mangler i vor beskrivelse af auktionens varer.

Zeiss - katalog - 40, 45, 50, pr. stk.

NRJ. 13/

Auktionslisten med de ham-
merslagsgivende priser, fra
landsmødet 1982.

Toilettaske fundet på hotellet
i Århus søger sin ejemand eller
inde. N.R.J. har den 01 62 09 62.

ØNSKES: Håndkoloreret ambrotypi (gerne i lukket ramme eller æske), Folding Brownie fra før 1915 (med horisontalt liggende hus), Icarette I 60x60. Er iøvrigt interesseret i mindre udtrækskameraer.

Sælges eller byttes: Zeiss Ikon Contina 24x36 m. lysmåler, Minox B blitz, Paillard-Bolex B8, No. 2 Beau Brownie (brun version), Univex A, Sekonic lysmåler, Zeiss Ikon Box Tengor og 25 Leica Fotografie (tysk) fra årene 1959-66.

Jan Klinksgaard
Ved Skellet 30
6700 Sønderborg.
04 43 12 43.

AKA objektiver søges:

Annalyt	3,5	135mm
Telexon	3,8	135mm
Radionar	4,5	75mm
Xenagon	3,5	35mm
Westron	4,0	35mm
Xenar	2,8	50mm
Wilson	2,8	50mm

samt alt i tilbehør.

F. Berendt.
Teglgårdsvej 649
3050 Humlebæk.
02 19 22 99.

Søges:
Amatørfotografen.
Årgang: 1915 og fremef-
ter.

Meget gamle ordbøger
søges også, gerne tek-
niske.

HUSK FORSTE MØDEAFTEN.
TORS DAG DEN 16. SEPTEMBER
Kl. 19.30.

ERIK PALUDAN

international boghandel, Fiolstræde 10, 1171 K.

VIL FREMOVER KUNNE HJÆLPE MED

LITTERATUR OM FOTOTEKNIK OG FOTOHISTORIE

Vi kan selvfølgelig ikke have alt på lager, men vil bestræbe os på at informere om nye og vigtige titler. Har De specielle ønsker hjælper vi gerne med at finde og fremskaffe det ønskede.

nyhed

MICHAEL LANGFORD

THE COMPLETE ENCYCLOPAEDIA OF PHOTOGRAPHY

432 sider – 2500 illustrationer – 192 sider i farver. Kr. 423.75

Et enestående fotoleksikon inklusive en gennemgang af fotografiets historie.

Sendes portofrit med fuld returret i 8 dage.

ERIK

FIOLSTRÆDE 10
1171 KØBENHAVN K
DANMARK
TELF. (01) *15 06 75

PALUDAN

Undertegnede bestiller hermed:
Michael Langford: The Complete Encyclopaedia of PHOTOGRAPHY

Navn

Adresse

Postnr. og by:

check vedlagt
 girokort ønskes vedlagt.

Daguerre og Niepces korrespondance

Omkring fotografiets opfindelse.
ved F. Berendt.

Helmuth Gernsheim fandt så sent som i 1952 det hidtil ældst kendte fotografi. Det blev optaget af Nicéphore Niépce i 1826. Optagelsen skete på en tinplade. Han brugte et kamera han havde købt af den franske optiker Charles Chevalier i Paris.

Billedet som er velkendt af de fleste, især de medlemmer som var med på turen til Preuss fotomuseum sidste år. Han havde en kopi af billedet i størrelsen 120x180 cm.

Dette billede er optaget fra Niépces arbejdsværelse ud af vinduet.

Man ser et dueslag til venstre i billedet samt taget af en tilbygning til huset. Man bemærker sig at huset har fået lys fra to sider af solen. Dette skyldes den lange eksponeringstid, omkring 8 timer har det taget at gøre billedet.

Dette billede er et positivt produkt, som skabtes af asfalt blandet med lavendelolie. Her ser vi de lyse steder fremstå af asfalt og skyggepartierne er det rene tin. Dette billede kaldte Niépce for et Heliografi, hvilket betyder: taget af solen.

Denne betegnelse brugte han både om billeder der var taget med kamera og billeder som han havde gjort som stik, hvor han også brugte asfaltmetoden.

I året 1827 kommer Niépce til London hvor han besøger sin broder Claude. Han medbringer en del billeder, bl.a. det her viste stik af kardinal d'Amboise. Niépce træffer en berømt blomstermaler ved navn Francis Bauer som tilråder ham at offentliggøre sin opfindelse, men da Royal Society forlanger alle enkeltheder og tegninger offentliggjort bliver det ikke til noget.

Det fremgår tydeligt af korrespondancen mellem Niépce og Daguerre at den store ære man har tillagt Daguerre i høj grad også burde have tilkommet Niépce. Det vigtigste dokument i den henseende er nok et brev dateret den 8. December 1827, stilet til Royale Society i London:

"Heliographie" -

Optegnelse om nogle resultater, opnået ved lysets påvirkning. De forsøg jeg har den ære at fremlægge er de første resultater af mine langvarige forskninger, for at finde en måde, hvorpå man ved lysets påvirkning kan fastholde billeder af naturen og reproducere dem ved hjælp af de almindelige kobbertrykprosesser.

Jeg var beskæftiget hermed, da en nylig indtruffen omstændig-

hed kaldte mig til England, hvilket har hindret mig i at fortsætte og nå til mere tilfredsstillende resultater.

Jeg ønsker derfor, at man bedømmer disse første forsøg mindre på kunstens standpunkt, end med hensyn til forventningen af de midler, der kunne bidrage til at frembringe virkningen, thi det er af disse midlers evne, virkningen afhænger. Jeg vil vove at anmode om den overbærenhed med mit arbejde, som man måske vil vise det af hensyn til, at det er det første vovede skridt på en ny vej.

Man vil uden tvivl finde mine indfattede tegninger på tin for svage i tonen. Denne mangel, at lysene ikke kontrasterer nok med skyggen, hidrører fra metallets svage tilbagekastningsevne. Det ville være let at afhjælpe dette idet man ved at anbringe det "lysende fludium" på vel polerede brunede og forsølvede plader, som gav lysene mere skin, thi så ville modsætningen imellem hvidt og sort blive mere skærende og denne sidste farve, sort gjort mørkere ved nogle kemiske midler, ville tabe det genskin, som nu virker forstyrrende.

Mine forsøg lader endnu mere tilbage at ønske med hensyn til liniernes renhed og dybde.

Derefter har jeg også kun besluttet mig til at forelægge dem for at konstatere denne vigtige opfindelse af mine prosesser og muligheden af deres yderligere forbedring. De hindringer, jeg har måttet overvinde, lå mindre i mine processers natur, end i mine hjælpekeders utilstrækkelighed i en kunstretning, som er mig fremmed.

Det er ikke uvigtigt at gøre opmærksom på, at den samme anvendelse kan gøres af kobberplader som af tin. Jeg har flere gange med held forsøgt på sten og jeg har grund til at tro, at glas ville være at foretrække.

Man behøvede blot, efter at have opereret, at sværte de graverede partier lidt, og lægge pladen på et hvidt papir, for at få et kraftigt aftryk. Panoramamaleren Hr. Daguerre har rådet til ikke at frase denne side af sagen, som dog ville mangle det fortrin at kunne multipliceres, men som på den anden side i høj grad egner sig til at gengive finesserne i naturen.

Blandt de forbedringer, som hovedsaglig kræves, må de optiske midler sættes i forreste række. Disse ressourcer har ikke stået til min rådighed, jeg har måttet hjælpe mig med egne kombinationer og særegne sammenstillinger..

Det er kun med muligst fuldkomne apparater, at man kan fremstille et tro billede af naturen og opnå en rigtig fiksering.

Jeg beklager, at jeg ikke kan udtale mig om andre forbedringer, som direkte knyttet sig til min opfindelses princip, og som under dette hensyn have mere krav på opmærksomhed, jeg afholder mig derfor fra at tale derom i den overbevisning, at dette ikke er uundgåeligt nødvendigt for at danne sig en mening om tingen.

Jeg havde sat mig som mål, løsningen af de for tegnekunsten vigtige problem. Om jeg end ikke endnu har formået at forene alle midlerne for problemets fuldstændige løsning har jeg i det mindste påvist det væsentlige og man vil forstå, at vanskeligheden lå i at bevise selve faktum. At denne hindring er aternvunden synes mig at spå lykkeligt for fremtidige resultater, som jeg har grund til at håbe, hvis jeg kunne disponere over hjælpkilder, som jeg hidtil har savnet.

Jeg vil slet ikke tale om de mange fordele opfindelsen lover med forskellige anvendelser, hvortil den egner sig, jeg indskrænker mig til at anbefale eller forkynde den som en nyhed af tilstrækkelig pikant natur, og at anbefale den til mulig vidbegærliges opmærksomhed.

Jeg anser det som min pligt at erklære, at det er min opfindelse, at jeg ikke har betroet nogen hemmeligheden, og at det er første gang, at jeg offentliggør den. -

I det følgende skal vi læse lidt i den korrespondance som ligger forud i tiden.

I året 1813 skriver Niépce til sin søn Isodore om sine foreløbige resultater, og i et brev fra samme år skriver sønnen følgende:

Da min fader fandt at stenene (her er tale om marmorsten fra et brud nær Lyon) manglede et ensartet korn, erstattede han dem med plader af tin som poleredes, på sådanne graverede han noter. Han forsøgte at gøre disse plader modtagelige ved at overgyde dem med forskellige fernisser af hans egen blanding. På sådanne præparerede plader anbragte han nu kobberstik, som havde ferniseret for at gøre dem gennemskinnelige, hvorefter han henlagde dem i det stærke lys fra værelsets vindue. -

Niépce fortsætter sine forsøg i årene 1813 - 1815 med litografien som formål. Han var i disse år meget hemmelighedsfuld med sine forsøg. Men den 1. April 1816 skriver han i et brev til broderen Claude:

De forsøg jeg hidtil har gjort, giver mig grund til at tro, at min fremgangsmåde vil lykkes hvad den egentlige virkning angår, men man bør kunne opnå at fastholde tonernes fiksering,

det er dette , som beskæftiger mig for tiden, og her er det vanskeligste punkt. Uden det vil tingen være værdiløs, jeg må finde ud af det på en eller anden måde.....

Den 12. April 1816 kan vi læse:

Jeg vil benytte mig af den korte tid, vi endnu skal tilbringe her, til at lave et slags kunstigt øje, som simpelthen består i en firkantet kasse 6 tommer på hver led, hvilken forsynes med en tud, som kan forlænges, og med et linseglas i. Jeg kan ikke uden dette apparat gøre mig selv regnskab over værdien af min proces.

Det er tydeligt af Niépce ikke er i tvivl om hvad det gælder, og hvad der er hans mål. Han rammes iblandt også af uheld et af disse kan vi læse om i et brev dateret den 22. samme måned:

Igår havde jeg gjort regning på at gøre de omtalte forsøg, men jeg har knust mit objektiv, hvis focus passede så godt til størrelsen af apparatet, jeg har et andet men ikke med samme focus hvilket medfører en forandring af kassen, hvormed jeg er beskæftiget. Denne forsinkelse vil dog ikke være lang, og jeg vil sikkert i mit næste brev kunne melde om resultater, jeg har opnået..

Det andet objektiv lod sig ikke tilpasse og han er på fortvivlelens rand - vi læser:

Jeg er meget ked af tingenes udvikling - gid jeg boede i en ørken. - Jeg gjorde et kunstigt øje af den lille æske til Isodores ringe, som kun er 16, 18 linier på hver led.

Linse og æske passede fortrinligt sammen, og billedet viste sig meget lyst, og skarpt deri, men dets felt i firkant var kun 13 linier. (1. tomme).

Jeg stillede apparatet for det åbne vidue, i værelset, og rettede det imod dueslaget.

Jeg gjorde forsøget efter den proces, du kender, og jeg så på det hvide papir, hele partiet af dueslaget, og et svagt billede af noget af vindueskarmen, som var mindre belyst end resten. Jeg er ikke blind for de store vanskeligheder, især med at fikserer tonerne, men med arbejde og megen tålmod kan man udrette mange ting..

I et brev den 19. Maj 1816 kan man læse hvor tæt Niépce er på løsningen:

Du ser virkningen bedst, når du stiller dig lidt i skygge, lægger gravueret på en genstand, som ikke er gennemsigtig, og stiller dig imod lyset.

Denne slags gravurer tror jeg ikke vil holde sig uforandret,

Stik af kardinal d'Amboise.

... pourvu que les proportions mentionnées soient
 l'œuvre de son, talent et d'assurances respectives au profit
 des deux associés qui lorsqu'ils seront parvenus au but qui leur
 est proposé, feront un traité définitif d'association, sur les
 bases du présent

Art 14. Les bénéfices des associés dans les produits nets de
 la société seront répartis par moitié entre Messieurs
 Niépce et Daguerre et d'assurances d'assurances
 pour les perfectionnements

Art 15. Les Contributions qui pourraient être faites par les
 associés à raison de l'opération de la société seront payées
 définitivement sans appel ou recours en cassation par
 des valables révisés par chacun des parties à l'assemblée,
 conformément à l'article 14 du Code de Commerce

Art 16. En cas de dissolution de cette société la liquidation
 sera faite par le Conseil de l'assemblée, ou par les associés
 désignés en vertu de son pouvoir. Les associés qui
 n'auront pas été présents à l'assemblée ou qui sera reconnue par
 le tribunal compétent, à la majorité des parts et de
 associés

L'acte a été ainsi réglé par devant moi et
 les parties qui pour l'opération de la société font état
 de domicile en leurs domaines respectifs à Paris
 le 19 Mars 1839

Je soussigné
 Je soussigné

Et chaque
 a été lu et lu par les parties et par moi
 et a été signé par les parties et par moi

Je soussigné
 Je soussigné

Sidste side af kontrakten mellem
 Niépce og Daguerre.

Jay O. Tepper

SPECIALIST I SALG AF KAMERAER
 OVER ALT I VERDEN.

KATALOG TILSENDES GRATIS, SEND
 BLOT NAVN, ADRESSE OG POST NR.

TIL: JAY O. TEPPER
 313 NORTH QUAKER LANE
 WEST HARTFORD, CONNECTICUT 06119
 U.S.A.

(203) 233-2851

MEDLEM AF D.F.S. 1982.

selv om de beskyttes mod lys, fordi en reaktion af salpetersyre ikke er neutraliseret, de havde vel også lidt ved vognens rysten, formoder jeg.

Dette er kun endnu forsøg, men hvis virkningen var lidt mere følt, hvad jeg håber at nå, og især hvis toneforholdene var mere korrekte, så tror jeg at illusionen ville være fuldstændig. - Jeg vil nu beskæftige mig med 3 ting:

1. At få større skarphed i objektets fremstilling
2. Overføre tonerne.
3. At fiksure dem, hvilket ikke vil blive det letteste.

Broderen advarer Niépce om ikke at skrive for mange enkeltheder, om sine forsigt, et sted kan man læse:

Trods den levende interesse, jeg føler ved at læse de interessante enkeltheder, du meddeler mig, må jeg dog tilråde dig at undlade alt for omstændelig beskrivelse af de vigtigste ting, da andre kunne drage fordel deraf - især bør du undgå at skrive på den sidste side af dine breve, som kan læses igennem kuverten...

Niépces opgave er at få skarpe billeder, 10 dage senere den 28. Maj 1816, har han opfundet blænderen:

Jeg iler med at sende dig 4 nye billeder, to store og to små, som jeg har fået mere korrekte og skarpe ved hjælp af en meget simpel fremgangsmåde, der består i at tilskære et stykke karton efter objektivets diameter og gennemhulle midten.

Cameraets indre bliver på denne måde mindre oplyst, billedet bliver livligere, og dets konturer, ligesom også lys og skygge markeres bedre.

Du kan dømme derom ved at betragte taget på dueslaget, og vinklerne på murene, samt vindueskarmen ses - selv ruderne synes gennemsigtige på sine steder. Kort sagt papiret indeholder nøjagtig indtrykket af det farvede billede, og når man ikke ser alting tydeligere, så er det fordi billedet af genstandene er så små, at det kommer til at se ud, som det var set på lang afstand. - For at tegne de fjerne genstande rigtigt burde man, som jeg har sagt dig - have to glas i objektivet, men dette er en sag for sig, en underordnet sag for øjeblikket. Dueslaget er tegnet omvendt. Sidehuset, eller rettere taget af det, er til venstre, medens det skulle være til højre.

Den lyse masse som er til højre for dueslaget ovenfor åbningen i muren, som man kun ser udvasket - men således som den er tegnet ved billedets tilbagestråling, er pæretræet som synes alt for fjernt, og den mørke plet over dets top er en lys-

ning. som man sér imellem grenene - virkningen ville, som jeg har sagt dig - eller som jeg ikke behøver at sige - være mere kontrastrig, dersom lys og skygge ikke var i omvendt orden. Det er dette jeg nu beskæftiger mig med, før jeg forsøger at fikserer tonerne, men det bliver ikke let.

Du vil finde to større og to mindre, som er svagere i tonen, men skarpere tegnet, dette kommer af, at jeg har sammentrængt åbningen for meget i den karton, som dækker objektivet.

På museet i Chalon findes en blænde som den beskrevne. Den udvides og sammentrækkes som iris i øjet.

De følgende breves indhold viser at Niépce havde en urokkelig tro og en målbevidst stræben mod et bestemt mål han satte sig.

I et brev dateret den 2. Juni samme år, fortsætter han:

Dersom det lykkes mig af fikserer farven og at vende lys og skygge i den rette orden, så tror jeg, at den proces, jeg bruger vil være den bedste, thi det er umuligt at finde en substans, som vil være bedre istand til at fastholde de svageste indtryk på lyset.

Skønt jeg har meget og gøre før jeg når målet, er dette dog noget - jeg har forsøgt at gravere på metal ved hjælp af forskellige syrer, men hidtil har jeg ikke fået noget tilfredsstillende.

Det lysende fludium synes ikke på nogen mærkbar måde at modificere syrens indvirkning. Men det er ikke min hensigt at blive stående herved, da denne slags gravurer ville være at foretrække på grund af den lethed, hvormed aftryk kunne mangfoldiggøres, og på grund af disses mangfoldiggørelse.

Her ser vi tanken opstå om fotomekaniske clichéer - om et trykbart billede.

Den 17 Marts 1820:

Jeg har i dag brugt "Vernis obscur" - asfalt.

I samme brev kan man læse at Niépce bruger både glasplader, kobberplader samt sten i sine forsøg.

I 1827 er Niépce rejst til London, dels for at besøge sin broder Claude som er meget syg, dels for at fremlægge sine sidste forsøg med graverede plader. Han stifter bekendskab med Mr. Francis Bauer, medlem af the Royale Society i London.

Francis Bauer er Niépce behjælpelig med at skrive og udforme en tekst med titlen Heliegraphie:

Optegnelser om nogle resultater, opnået ved lysets påvirkning.

De forsøg jeg har den ære at forelægge, er de første resulta-

ter af mine langvarige forskninger, for at udfinde en måde, hvorpå man ved lysets påvirkning kan fastholde billeder af naturen og reproducere dem ved hjælp af de almindelige kobbertrykprocesser.

Jeg var beskæftiget hermed da en nylig indtruffen omstændighed kaldte mig til England, hvilket har hindret mig i at fortsætte og at nå til mere tilfredsstillende resultater.

Jeg ønsker derfor, at man bedømmer disse første forsøg mindre fra kunstens standpunkt, end med hensyn til forventningen af de midler der kunne bidrage til at frembringe virkningen, thi det er af disse midlers evne, virkningen afhænger. Jeg vil vove at anmode om den overbærenhed med mit arbejde, som man måske vil vise det af hensyn til, at det er det første, vovede skridt på en ny vej.

Man vil uden tvivl finde mine indfattede tegninger på tin for svage i tonen. Denne mangel at lysene ikke har kontrast nok med skyggen, hidrører fra metallets svage refleksion.

Det ville være let at afhjælpe dette, idet man ved at anbringe det "lysende fludium" på velpolerede brunede og forsølvede plader, som gav lysene mere skin, thi så ville modsætningen imellem hvidt og sort blive mere skærende og denne sidste farve sort, gjort mørkere ved nogle kemiske midler, ville tabe det genskin, som nu virker forstyrrende.

Mine forsøg lader endnu mere tilbage at ønske med hensyn til liniernes renhed og dybde.

Derfor har jeg også kun besluttet mig til at forelægge dem, for at konstatere denne vigtige opfindelse af mine processer og muligheden af deres yderligere forbedring.

De hindringer jeg har måttet overvinde, lå mindre i mine processers natur, end i mine hjælpekilders utilstrækkelighed i en kunstretning, som var mig fremmed.

Det er ikke uvigtigt at gøre opmærksom på, at den samme anvendelse kan gøres af kobberplade som af tin. Jeg har flere gange med held forsøgt på sten, og jeg har grund til at tro, at glas ville være at foretrække. Man behøvede blot, efter at have opereret, at sværte de graverede partier lidt, og lægge pladen på et hvidt papir, for at få et kraftigt aftryk.

Panoramamaleren Hr. Daguerre har rådet til ikke at negligere denne side af sagen, som dog vil mangle det fortrin at kunne multipliceres, men som på den anden side i høj grad egner sig til at gengive finesserne i naturen.

Iblandt de forbedringer som hovedsagelig kræves, må de optiske midler sættes i første række.

Disse ressourcer har ikke stået til min rådighed, jeg har måttet hjælpe mig med egne kombinationer og særegne sammenstillinger. Det er kun muligt med de mest fuldkomne apparater, at man kan fremstille et tro billede af naturen og opnå en rigtig fiksering.

Jeg beklager, at jeg ikke kan udtale mig om andre forbedringer som direkte knytter sig til min opfindelses princip, og som under dette hensyn har mine krav på opmærksomhed, jeg afholder mig derfor fra at tale derom i den overbevisning, at dette ikke er uundgåeligt nødvendigt for at danne sig en mening om tingen. Jeg havde sat mig som mål, løsningen af et for tegnekunsten vigtigt problem.

Om jeg end ikke endnu har formået at forene alle midlerne til problemets fuldstændige løsning, har i det mindste påvist det væsentlige, og man vil forstå, at vanskeligheden lå i at bevise selve faktum.

At denne hindring er overvunden synes mig at spå lykkeligt for fremtidige resultater, som jeg har grund til at håbe, hvis jeg kunne disponere over hjælpeklender, som jeg hidtil har savnet. Jeg vil slet ikke tale om de fordele, opfindelsen lover ved forskellige anvendelser, hvortil den egner sig.

Jeg indskrænker mig til at forkynde den som en nyhed af tiltrækkende og pikant natur, og at anbefale den til - mulig videbegærliges opmærksomhed.

Jeg anser det for min pligt formelt at erklære, at det er min opfindelse, at jeg ikke har betroet nogen hemmeligheden, og at det er første gang, at jeg offentliggør den.

N. Niépce.

På dette tidspunkt er Niépces muligheder ved at være udtømte, og da han nægter at fremkomme med yderligere oplysninger, afvises han af det lærde selskab, og alle dokumenter sendes retur.

Hans broder Claude dør af sin sindsygdømt kort tid efter og Niépce er nu en mærket og skuffet mand.

"Daguerre"

Daguerre, opfinderen af dioramaet disse enorme panoramaer som havde på en gang en dramatisk men også skuffende virkning.

Daguerre var meget optaget af camera obscura, og var en flittig kunde hos optikeren Chevalier i Paris. I et af Arthur Chevaliers efterladte skrifter kan vi læse:

Daguerre benyttede camera obscura til sine tegninger og kom ofte for at tale om sine objektiver.

Min fader besøgte ham ofte i sit atelier i Rue de Grussot og Daguerre udbrød ofte, hvor prægtigt ville det ikke være at kunne fastholde disse flygtige billeder ?

En dag udbrød han henrykt, nu har jeg fikseret camerabilledet. Men ihvertfald fremviste han det ikke. Imidlertid kunne der ingen tvivl være om opfindelsen, man ventede derfor i spænding på, at Daguerre skulde tale.

Chevalier fortsætter:

Forudsat at Daguerre virkelig havde gjort den opfindelse, som han forkyndte, og for mit vedkommende har jeg ingen grund til at betvivle det, så er det sikkert, at han for tidligt har råbt viktoria, eller snarere, at han ikke havde kunnet fikser det billede, han havde fået, at det forsvandt som det var kommet.

I Mr. Chevaliers optiske forretning har man ofte besøg af Mr. Daguerre og man gør ham bekendt med Niépces heliografiske resultater man giver ham Niépces adresse, om det skriver Chevalier:

Som en mand, der er sig sin overlegenhed bevidst og er fulgt af lykken, (dioramaet) er på denne tid i sin glansperiode, holdt Daguerre ikke af at modtage råd, han afslog mit, men gemte adressen. -

I et brev til Mr. Lemaitre den 22. Januar 1827, fra Niépce læses følgende:

Kender de en opfinder af dioramet Hr. Daguerre ?

Jeg spørger derom, fordi denne mand, jeg ved ikke hvorledes - er blevet underrettet om genstanden for mine forskninger.

Han har skrevet mig til, for at meddele mig, at han i meget lang tid har beskæftiget sig med samme opgave, og ønsker at vide, om jeg har været heldigere i mine resultater end han.

Hvis man kan tro det, har han allerede fået overraskende resultater, men trods dette beder han mig sige ham, om jeg ansér opgavens løsning for mulig, dette gjorde mig endnu mere forbeholden i mine udtryk.

Jeg skriver imidlertid meget høfligt og forbindligt, for at fremkalde et nyt svar fra hans side. Dette har jeg først modtaget i dag - altså næsten eet år senere, han sender mig det kun for at få at vide, hvor langt jeg er kommet, og for at bede mig sende en prøve, uagtet han tvivler om at det vil være muligt at få fuldstændig tilfredsstillende skygger ved den slags

gravurer, hvorefter han vil søge en anden anvendelse, som mere går ud på fuldendelsen end på mangfoldiggørelsen - lad ham blive ved fuldendelsen - tilføjer Niépce lakonisk - jeg bliver ved mangfoldiggørelsen.

Heraf synes det at stå klart at Daguerre har fået resultater som må kaldes hans egne.

Lemaitre besvarer dette brev, og vi kan læse følgende:

Jeg har truffet sammen nogle gange med Daguerre, men kender ham ikke nøjere. At han er en ualmindelig begavet og indsigtfuld mand, især i hvad angår lyset og maskiner, det kan enhver, der besøger dioramaet, overbevise sig om.-

At Niépce tror på mangfoldiggørelsesprocessen i forbindelse med heliogravueret ser vi tydeligt i et brev til Hr. Lemaitre:

Hvis man skulde tvinges til at afgive de fordele, som mangfoldiggørelsen frembyder havde man dog altid en udvej tilbage at erholde en uforgængelig kopi af naturen.

Den 10. April samme år skriver Niépce til Lemaitre:

Lad mig ikke glemme at fortælle, at jeg har fået et brev fra Daguerre. Han har sendt mig et lille elegant indfattet billede i brun manér, udført ved hans proces. Denne tegning (billede) der forestiller et interieur, er meget virkningsfuld, - men det er vanskeligt at afgøre, hvad der er resultatet af hans proces og hvad penslen har udrettet.

Måske kender du allerede denne sorts billeder, som opfinderen kalder Dessin-fumée, (billeder frembragt ved dampe), og som sælges hos Mr. Giroux.

Hvad der end har været Daguerres hensigt, så er den ene opmærksomhed den anden værd, og jeg vil sende ham en svagt graveret tinplade, som de ved, vil denne ikke på nogen måde kunne give oplysning om min opfindelses hemmelighed.

Niépce skriver i et brev fra Paris dateret den 4. September 1827 til sønen:

Jeg har haft hyppige og langvarige sammenkomster med Daguerre. Han er meget begejstret over Daguerres panoramaer som han roser i flotte vendinger, længere fremme i samme brev læser vi:

Han påstår, at jeg er kommet videre end han i det, som beskæftiger os. Hvad der er sikkert nu, er at hans og min proces er helt forskellige. Han er mærkværdig og kan i nøjagtighed sammenlignes med den elektriske strøms virkning.

Daguerre har opnået at fikserer nogle af prismaets farvede stråler ved kemiske substanser. Han har allerede samlet fire af dem

og arbejder på at forene de tre øvrige med disse, for at have alle de oprindelige farver.

På den anden side indskrænker denne gengivelse sig rigtignok til nuancer, så flygtige, at man ikke kan se dem ved fuldt dagslys, de må ses i skygge.

Daguerre udtaler på dette tidspunkt at Niépces metode for ham at se er den bedste. Denne interesse for hinandens opfindelser leder til med Mr. Lemaitras mellemkomst til en kontraktmæssig overenskomst hvor man bliver enige om at udnytte Niépces opfindelse i fælles interesse.

Denne kontrakt skal her, i korte træk gengives:

Kontrakten er affattet i 16 artikler, udfærdiget og dateret den 14 December 1829, men registreret den 13 Marts 1830.

Denne kontrakt kaster et meget interessant skær over fotografiens historie netop på det tidspunkt hvor forholdet mellem Niépce og Daguerre trænger til en opklaring.

Niépce som havde opfundet den heliografiske proces, denne kunne dog forbedres - forelægges uden omsvøb for Daguerre.

Daguerre tilbyder sit talent og erfaring til at videreudvikle processen for fælles bedste. Kontrakten bliver indgået for en periode af 10 år.

Tidspunktet for offentliggørelse af en opfindelse skulle aftales parterne imellem. I tilfælde af at en af parterne døde skulle de legitime arvinger indgå i afdødes rettigheder. Firmaets navn skulle være: Niépce og Daguerre.

Niépce er hermed erklæret som opfinderen og man vil spørge, hvordan det er gået til. Det fremgår nemlig af en tillægskontrakt af 9 Maj 1830 at firmaet kom til at hedde: Daguerre og Isodore Niépce.

Ligeledes må man spørge, hvordan kom opfindelsen til at hedde Daguerreotypi ?

Da Niépce er ved at være fremme ved en løsning af sit problem efter de mange års forskning, rammes han af en hjerneblødning og dør den 5 Juli 1833, ukendt af verden.

Hans gravsted findes på en kirkegård i Saint-Loup-de-Varennes, her er rejst en simpel grå sten med en enkel gravskrift på.

6 år senere offentliggøres Daguerreotypien. I denne periode har Mr. Fouque givet os et indblik i sønnen Isodores og Daguerres forhold.

Sønnen som for længst havde stiftet familie måtte gøre regning på udbytte af medejendomsretten af den indgåede kontrakt. Utilfreds med at Daguerre intet lader høre fra sig, udgiver han et skrift

under betegnelsen:

Historique de la diconverte improprement nommée Daguerreotypie, précédée d'une notice sur le véritable inventeur, feu Mr. Joseph Nicéphore Niépce par son fils.

Isodore Niépce henvendte sig til Daguerre i egenskab af arving. I denne anledning udspinder der sig en livlig debat, under hvilken Daguerre påstår at have forbedret Niépces procedure så meget at han forlanger at selskabets navn ændres til:

Daguerre og Niépce. Ikke uden protest går Niépces søn ind på denne betingelse den 9 Maj 1835.

Om Daguerres arbejde i de mange år vides intet, han lod ikke halvfærdige kendsgerninger sive ud. Det var Daguerres held at andre samtidige opfindere hvoraf een her skal nævnes ikke havde den fornødne flair for at præsenterer sin opfindelse.

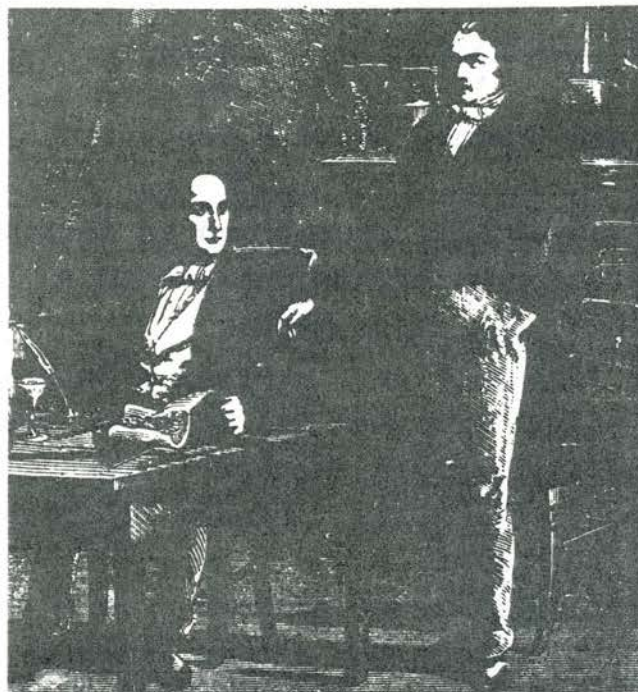
En hvis Mr. Bayard som var chef i finansministeriet, havde gjort visse opfindelser omkring camera obscura.

Han opfandt en proces der satte ham i stand til at frembringe lystegninger i Camera obscura direkte på papir.

I 1839 fremviste han 30 sådanne billeder ved en bazar til fordel for jordskælvsramte fra øen Martinique. Udstillingen varede i 14 dage og vakte enorm opsigt.

5 dage senere offentliggjorde Daguerre sin opfindelse - kaldet Daguerreotypi.

Joseph Nicéphore Niépce: Letters 1816-1817.
Fransk udgave 1973.

d'hr. Daguerre og Niépce i venskabeligt samvær.

Efter Daguerre -

De våde pladers tid.
Dets historie og perspektiver.
Ved F. Berendt.

Omkring 10-12 år efter Daguerres opfindelse, begynder en ny og bedre teknik at bane sig vej frem, nemlig kollodium glaspladen. På den blankpollerede glasplade gyede man den lysfølsomme hinde ud. Dette måtte gøres i et mørkt rum, hvor dog et svagt gult lys kunne anvendes.

I mørkekammeret måtte man anbringe den våde plade i en dertil bygget kassette. Denne var i den tidlige periode af træ og glaspladen blev holdt på plads af nogle små metalfjedre i siderne.

Kassetten er beskyttet mod lyset ved en bevægelig skyder eller et låg. Kassetten er tilpasset således at den passer i en fals på bagsiden af kameraet.

Kassetten erstatter den matterede glasplade i kameraets format, hvorpå man først har fokuseret sit billede, denne matglasplade kan skydes op eller ned, men også åbnes som en dør.

Dette billede som via objektivet, på kameraets forside ses omvendt på matglaspladen stilles i præcis focus, for at holde generende lys borte brugte man at have et sort klæde over sit hoved og apparatets bagerste del.

Når det ønskede motiv stod præcist på glaspladen, satte man et dæksel for objektivet. Kassetten med den lysfølsomme plade blev skudt ind i sine riller i bagvæggen af kameraet. Optagelsen af motivet kan nu finde sted, og man borttager kapslen fra objektivet.

Eksponeringstiden var meget forskellig, landskab og arkitekturfotografering var fra 10 sekunder ned til 1,5 sekunder. Portrætter kunne gøres på en tid fra 2 til 10 sekunder. Efter optagelsen lukkes kassetten og bringes ind i det mørke rum. Herefter kan fremkaldelsen og fikseringen begynde.

Kameraet som opdagelsesrejsende og dokumentation.

Hidtil havde man måtte nøjes med maleriet, tegningen eller andre beslægtede kunstarter til at beskrive verden omkring sig. Disse var alle unøjagtige, i første række var de romantiserende, eller de var overdrevne hvad angik gengivelse af handlinger. Man kan roligt sige at hele verden blev opdaget påny, på en dokumentarisk måde der ikke alene var forbavsende men også med til at ændre menneskets syn på sine omgivelser.

Dette sker samtidig med at den tekniske tidsalder kommer vältende frem.

En hel hær af fotografiske eventyrere og opdagelsesrejsende drog ud i den store verden for at skildre alt det som man nok havde læst om, men aldrig set afbildet præcist som det var.

En englænder ved navn John Lloyd Stephens, tog til Yucatan og udsendte et af de første fotografiske værker. En anden eventyrer ved navn Désiré Charnay drog til Mexiko i årene 1857-1858, han fotograferede de store bopladser hvor Maya-kulturen havde blomstret omkring år 1500. Charnay havde engang besøg af en jaguar i sit mørkekammer og det var med nød og næppe han ikke var blevet flået, jo det var sandelig ikke ufarligt at være fotograf dengang. Han udsendte et album med omkring 30 fotografier i størrelsen 33x43 cm. Dette værk fik navnet "Fotografico Mexicano 1860".

En anden modig mand tog til Ægypten på fotosafari i årene 1856-1860. Han hed Francis Friths. Han foretog tre rejser hvor han på den sidste dels på hesteryg dels på kamel tog sig over 250 mil bort fra nildeltaet.

Han fotograferede store billeder, i et format helt op til 40x50 cm, disse skulle fremkaldes i et mørkekammer med en temperatur helt op til 55 graders varme, det har nok krævet sin mand, for slet ikke at tale om når der var sandstorm. Det må også have været et problem med de mange fluer. Friths blev en af dem som har skabt det største antal typografiske billeder i Europa.

Optaget 1865.

4 alpenister fotograferet på collodium plade format ca: 50x60 cm.

Dette billede er sandsynligvis arrangeret og opstillet, og har været brugt som dokumentation for det farlige i at udforske Chamonix bjergmassivet. Det er fotograferet af Adolf Braun. (1815-1877)

W.W. Rouchs mørkekammertelt fra 1862, var en af de første brugbare kuffertmodeller. I sammenklappelig tilstand var den ikke større end en kuffert. (1)

Låget var hængslet på bagsiden (2), således at den bredeste del danner den opretstående bagerste del af teltet, støttet af underdelen (3).

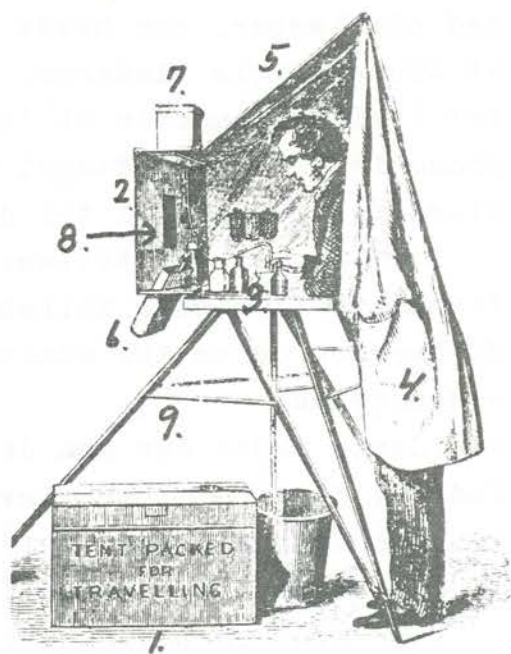
Teltsiderne bestod af et stykke rørformet sort stof (4), som blev holdt oppe af taget (5).

De kemiske bade, var anbragt på indersiden (6) og vandtanken er anbragt på taget (7).

Et vindue, med gult cellouid (8) tillod fotografen at kunne se hvad han lavede.

Hele dette meget primitive, men brugbare udstyr var anbragt på et kraftigt træstativ.

Man må beundre den tids fotografer, at de var i stand til at frembringe så enestående billeder, med disse primitive midler.

Datidens T.V. var stereoskopi, og man kan roligt sige at intet har overgået dette endnu, i form af virkelighedstro gengivelse.

I 1850 fandtes i England et selskab som hed "London stereoscopic Company", dette selskabs stjernefotograf hed William England i 1863 etablerede han sit eget selskab og specialiserede sig i billeder taget i de europæiske alper, som han gennemfotograferede i de følgende år.

Disse tusinder og atter tusinder af stereoskopiske billeder blev solgt som man i dag køber postkort.

I året 1860 blev to brødre, Louis og Auguste Bisson bedt om at følge med på en stor bjergbestigningsekspedition under ledelse af Napoleon den 3 og kejserinde Eugénie.

Denne ekspedition gik til Chamoni i Savoy-alperne. Året efter tog Auguste Bisson det første billede af Mont Blanc, Europas højeste bjerg 4.810 meter. 25 bærere brugte tre dage på at bære hans udstyr op til bjergets top.

De tekniske vanskeligheder var enorme, bl.a. måtte man smelte sne

ved olielamper, som havde svært ved at brænde i den tynde luft for at kunne skylle pladerne.

Det lykkedes Auguste at tage tre plader og da de vendte tilbage til Chamonix blev de modtaget med geværskud og der blev afbrændt et stort festfyrværkeri til deres ære.

I et skrift med titlen: Journal of a Tour through Spiti to the Frontier of Chinese Thibet (1864) skriver en mand ved navn Philip H. Egerton om en tre måneders rejse for at udforske en ny rute for uldhandelen.

Fra denne rejse har man de første billeder af Shigribeen og de indfødte i Spiti. I 1868 blev der taget tre billeder af Manirungpasset i 5.600 meters højde. Det højeste punkt der hidtil var blevet fotograferet med kollodiumplader.

Hvor stor en påvirkning disse første pionerer fik for udviklingen kan vi se af at en amerikaner som hed William Henry Jackson i årene 1870-1880 var fotograf for 8 geologiske ekspeditioner som var udsendt af den amerikanske regering for at udforske landet. Han fik den ære at man opkaldte en Canyon og en sø efter ham.

Han gennemfotograferede Yellowstone distriktet - og en serie af hans bedste billeder blev fremvist i den amerikanske kongres, som i 1872 vedtog en lov der gjorde området til nationalpark.

Et af de store problemer i den første periode af fotografien, var forholdet mellem det mørke landskab og den lyse himmel, dette problem blev delvist løst af Hippolyte Bayard som i 1852 langserede teknikken med at indkopiere skyer indenfor landskabsfotografering.

Indenfor landskabsfotograferingen blev englænderne hurtigt de førende. Deres århundrede lange tradition indenfor landskabsakvarellerne kom dem nu til gode. Henry White skal her nævnes, da han var den bedste, de fleste af hans store billeder blev skabt i årene omkring 1850, og kan i dag ses med stor glæde og fryd over den kunstneriske kraft der er over billederne.

Fotografiet var ved at blive en kunstart for almindelige mennesker og ikke kun for de få velhavende og regeringer.

I det engelske "The Photographic News" i London kunne man læse følgende i 1861:

Fotografisk skildring er den bedste folkelige form for kunst som menneskets genialitet har frembragt. På denne måde har man fjernet mange af de snæversynede grænser som rang og rigdom skaber - således at den fattige mand som kun har nogle få kroner, kan skaffe sig et ligeså fuldkomment og livagtigt billede af sin hustru og børn, præcis som Thomas Lawrence malede europas største herskere.

Disse besværlige år for fotografien, skulle dog ikke være ved, de tørre pladers tid gjorde sit indtog og man kan godt forstå at begejstringen var stor da dette skete.

Dansk fotohistorie kan berette følgende historie:

Men har de intet værelse de kan indrette dem i saa er de henvist til at skifte plader om aftenen i deres eget værelse, hvor de ved at trække rullegardinet ned og ved eventuelt at ophænge et tæppe, hindrer månen og gaslygterne i at skinne ind.

De kan også, om de foretrækker det, krybe ind i et klædeskab og lade en anden dække det til med et tæppe, for saaledes krumbøjet at udføre den fotografiske proces - dette fraraades dog korpulente personer, da det til tider kan være ret vanskeligt at komme ud igen, og forøvrigt er bunden i vore klædeskabe ikke altid lige solide.

Dette vidunderlige billede, viser hvad der forlangtes af en rigtig natur-fotograf. Billedet er fra 1868.

ANWEISUNG

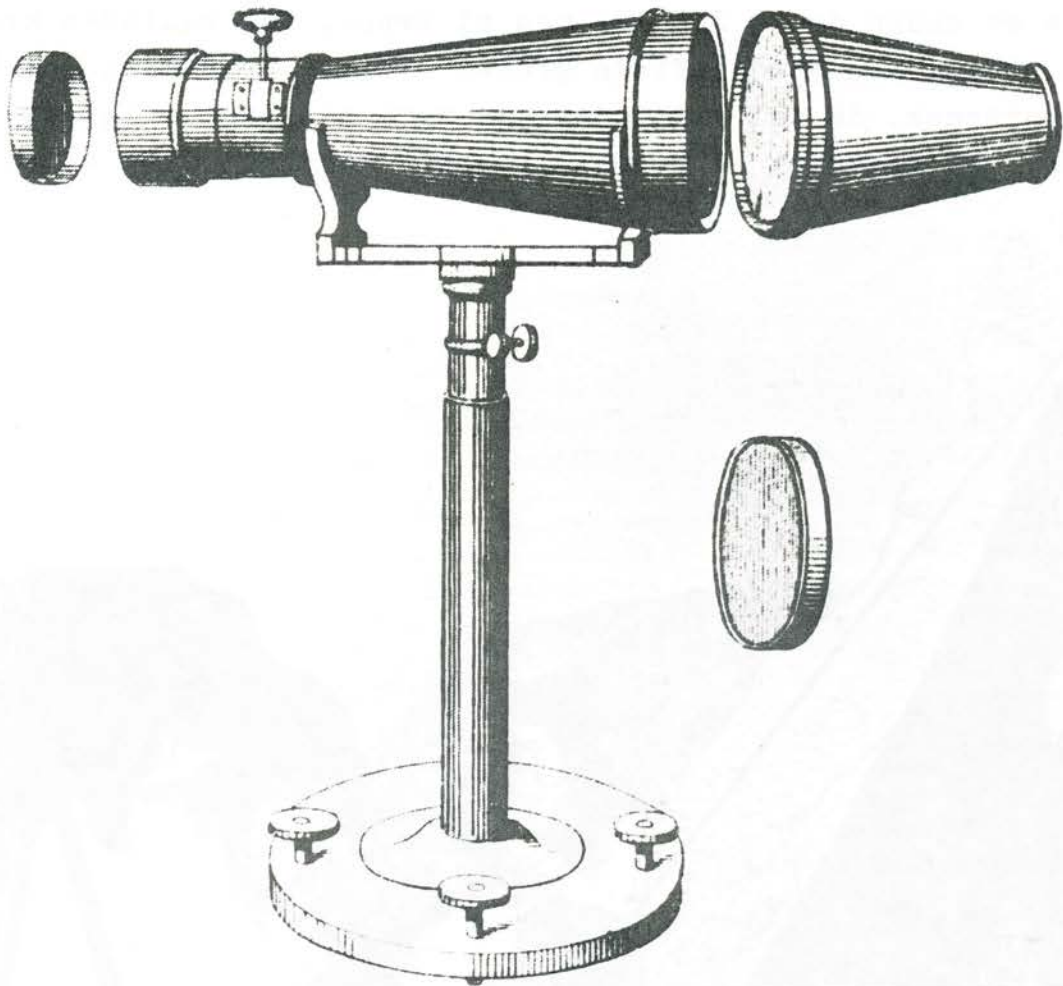
zum Gebrauche
des neuen Daguerreotyp-Apparates
zum Portraitiren,

nach der Berechnung des

Herrn Professor Petzval

ausgeführt von

VOIGTLÄNDER und SOHN.

ANVISNING TIL BRUG AF DET NYE
DAGUERREOTYPI-APPARAT TIL PORTRÆTERING
EFTER BEREGNING AF HR. PROFESSOR PETZVAL
UDFØRT AF VOIGTLÄNDER OG SØN.

Oversættelse ved Flemming Berendt.
1982.

Ved brug af instrumentet stilles den med tre justerskruer forsynede skive på bordet, det af to trækrør bestående stativ indskrues i den og camera obscura lægges på den dobbelte gaffel, for at cameraet hver gang bevarer den samme stilling.

Efter at den person, som skal portrætteres, er anbragt i en passende stilling overfor cameraet, stilles den midterste af de tre justerskruer i en horisontal stilling for at undgå en forvrængning af ansigtstrækkene, er det væsentligt, at stille pladen i en med hovedet parallel stilling

Hvad afstanden til cameraet angår, så er denne vilkårlig, da herved kun billedets størrelse bliver ændret, dog er det ikke tilrådeligt at gå nærmere end tre sko, da der ellers ligeledes indtræffer en forvrængning.

Ved at forskyde det ene rør, som tillader alle bevægelser, såvel ned - op - og til siden anbringes billedet i midten af det matte glas - eller bedre, noget højere, og trækrørene fastgøres i denne stilling ved hjælp af klemskruen.

Den nøjagtige indstilling af billedet på det matte glas bliver let klaret gennem det på objektivet anbragte drev. Den forskydelige lup på det lille konus tjener til bedre at kunne betragte, - dette kan imidlertid også helt udelades, dersom man foretrækker at betragte med det frie øje.

På dette apparat befinder sig to fatninger med dæksel, begge tjener til optagelse på pladen, der er to for at man hurtigt kan tage to på hinanden følgende billeder. Hver af disse fatninger er igen forsynet med en lille skruet ring, i hvilken pladen passer, og denne bliver ved hjælp af ringen presset ind mod den store fatning. Dækslerne tjener til at holde lyset borte.

Efter at den behørig opstilling af instrumentet og den nøjagtige indstilling af billedet på det matte glas nu har fundet sted, lukkes objektiverne ved hjælp af dækslerne, cameraet løftes forsigtigt af gafflen og anbringes i et mørkt rum.

Konus som er forsynet med det matte glas, bliver skruet af og fatningen med den i forvejen tilbørligt præparerede plade skrues på, cameraet bliver igen med tilbørligt omhu lagt på, dækslerne bliver fjernet fra objektiverne, og det således, at pladen bliver udsat for lysets påvirkning. Før man imidlertid trækker dækslet af, er nødvendigt, at gøre den siddende person opmærksom på, at nu begynder operationen, da den stilling kroppen befinder sig i, skal holdes uforandret under hele operationens varighed, i særdeleshed gælder dette om øjnene, som vel, såsom naturen kræver det, i et øjeblik kan lukkes men så igen hele tiden skal rettes mod det samme punkt.

Hvor længe pladen skal udsættes for lyset, bliver overladt til den eksperimenterendes bedømmelse, da dette afhænger af lysets intensitet, på nuværende årstid - altså vinter, er 3-4 minutter tilstrækkeligt ved overskyet mørk himmel (den portrætterede person skal sidde i det fri, på en solrig dag, men i skyggen er 1-2 minutter tilstrækkeligt, og i direkte sollys er 40-45 sekunder tilstrækkeligt, det sidste bliver imidlertid aldrig anvendt på grund af den stærke slagskygge som nødvendigvis frembringes).

Hvad præparation af pladen angår - som den vigtigste del af operationen - så er her ikke stedet til at gå ind i nærmere detaljer, da fremgangsmåden i al almindelighed er den, som er angivet af Daguerre og til hvilken vi navnlig henviser de personer, som endnu er ganske ukyndige i disse sager, da der imidlertid ved fremstillingen af den fra os, som prøve forelagte portræt fremkom nogle afvigelse og forenklinger, så anfører vi i korthed hele fremgangsmåden.

Ulemper - ved at pladen, når den skulle renses, sædvanligvis blev lagt på papir og skulle holdes på plads med fingrene, og som følge heraf alle urenheder og fibrer fra papiret hele tiden igen bliver bragt op på pladen - foranledigede os til, at fastgøre den således, at også randen blev fri for enhver berøring, så denne blev holdt lige så rent som pladens midte, hvorved betingelserne bedre kunne opfyldes. Til det foremål tjener det træbæger, som befinder sig på vore fuldstændige apparater, hvis øvre smalle kant bliver opvarmet, og med nogle dråber af den tilsatte beg bliver anbragt derpå. Pladen bliver derpå ligeledes med hånden over en spritlampe opvarmet indtil varmen bliver uudholdelig for hånden, hvorefter den bliver lagt på bægere kanten og gjort fast ved afkøling.

Rengøring af pladen tager nu sin begyndelse på den allerede kendte måde med bomuld, olie og pimpsten, og derpå med olie og brændte pulveriserede knogler, og så en tid lang fortsættes med tørret knoglepulver, indtil pladen er ren, hvilket man erkender når pladen - efter at den i forvejen er blevet pudset med destilleret vand uden syre og knoglepulver, modtager det destillerede vand ens alle steder. Rengøringen bliver herpå fortsat endnu en tid med tørret pulver.

Pladen bliver på den allerede beskrevne måde, sat fast på fatningen og sammen med denne skrues i det lille firkantede bræt, som er forsynet med plaque-ringen og bejodet. Denne jodning sker ikke med fast jod, men på den ligeledes allerede kendte måde - med en jodopløsning, som bliver tilberedt ved at man i en blanding af lige dele sprit og vand opløser jod, indtil opløsningen antager en brunrød farve, opløsningen bliver nu hældt over i den runde porcelæns-skål (man bedes bemærke, at den står vandret, for at væskens lag overalt er den samme) over denne lægges brættet med pladen, og udsættes så længe for joddampene, at pladen har fået en guldgul farve. Denne farve er imidlertid ikke så nøjagtigt bestemt, den kan gå over i selv violet, hvorved pladen bliver lidt mindre følsom, men til gengæld får billederne den ønskværdige brune farve.

Det er ikke nødvendigt hvergang at tilberede en frisk jodopløsning, den kan opbevares i lang tid. Vil man bejode flere plader efter hinanden, så tjener den på apparatet fastsatte glasskive, som er matslebet på den ene side, til at dække skålen i mellemrummene og derved forhindre en fordampning af jodopløsningen. Den nu jodede plade bliver sammen med fatningen skrues af brættet, lukket med dækslet og nu enten straks på den ovenfor beskrevne måde anbragt på cameraet eller kan opbevares i endnu flere timer.

Efter at pladen i cameraet er blevet udsat for lyset, bliver dette igen bragt til et mørkt sted, fatningen med pladen skrues igen af og skrues i det lille bræt, og nu bliver der skredet til at kviksølve.

Til dette formål tjener de to små omvendt i hinanden siddende kasser. Risten med de fire fødder, som er indrettet, så de kan klappes sammen, stilles op, og kassen, som er forsynet med termometer, tages op, over hvilken igen den større kasse passer. Den lille kasses jernskål fyldes med den tilsatte kviksølv, og dette bliver opvarmet til 75 grader ved hjælp af spritten, og først så lægges det lille bræt samt plade i den øverste kasse og udsat for kviksølv-dampene, indtil billedet har nået den behørig kraft, dette tages nu ud og vaskes på den kendte måde, hvortil de tre kopper og to bægre samt de to underlag tjener, spritten holdes heri for at opvarme den væske som er i bægrene.

Til opbevaring af billederne leverer vi karton til vore apparater på forlangende. Fastgørelsen af pladerne i disse sker på følgende måde:

Det papir som er limet på den ene side fugtes på den limede side

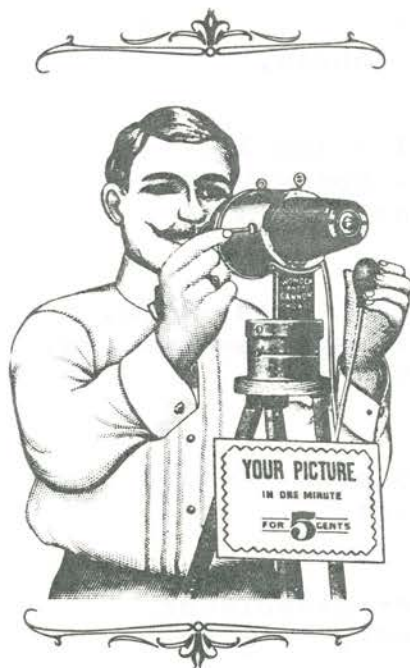

pladen lægges på kartonets cirkel-formede udsnit og ved påklæbning af ovennævnte papir på pladen og kartonet fastgøres pladen til kartonet, til beskyttelse af pladens bagside lægges så skiver af papir over denne plade, og hele kartonet lægges i rammen med glasset, og fastgøres ved pladen i denne på samme måde, som tidligere på kartonet - ved hjælp af det sorte papir, som er limet på den ene side.

Som støtte til hovedet - for at opnå den rolige holdning af dette - tjener os den ring af pap, som er medgivet det fuldstændige apparat, den side som er forsynet med et udsnit, støttes mod hovedet, den modsatte mod baggrunden. Angående sidste har hverken tid eller omstændigheder tilladt os at anstille forsøg. Vi har i forbindelse med dette betjent os af et sort klæde, for halvdelens vedkommende dækket med et blødt lysere stof.

En malet baggrund burde helst svare til formålet. Det forbliver imidlertid de herrer aftagere af vore apparater overladt at arrangere disse genstande efter deres ønsker.

Wien, i Januar 1841.

Her ses den kendte amerikanske Wonder Cannon. Optagetid 1 minut.

Matematikeren, Josef Max Petzval, konstruerede dette kamera for Voigtländer. Det blev sendt på markedet den 1 Januar 1841. Petzvals dobbelte linsesystem tog fremragende billeder ved fuld blændeåbning d.v.s. (149 m/m 1:3,7) - det var over 30 gange så lysstærkt som noget andet på markedet.

I anledning af 100 årsdagen i 1941, blev der fremstillet en nøjagtig kopi, en såkaldt replica. Der blev fremstillet først 100 stk, siden yderligere 80 stk.

De er yderst sjældne, og når de endelig kommer på auktion ligger prisen på 3.000 D-mark.

DET NÆSTE NUMMER AF "OBJEKTIV" KOMMER TIL DECEMBER 1982.

Hovedindholdet i dette Jule-nummer bliver:

- Årets Julehistorie - "GYS".

- DANSK FOTOHISTORIE.
- Spændende kamerafund.
Af Sigfred Løvstad.

- Boganmeldelser:
- Hirsholmene, billeder af Peter Haagen. Frederikshavn.
The Complete Photographic Work of Jacob A. Riis.

- "LOVE STORY"
Af Flemming Anholm.

- August Nagel - 100 år.
- Fotopionær - Kodak Retina.
Af F. Berendt.

- "OLDTIMERER" i London. 1982.
- Besøg hos Vintage Cameras Ltd.
Af Per Ask Nielsen.

- Kollodiumemulsion. Kemien bag.
Ved F. Berendt.

- Lumière, farveglasplader.
Ved F. Berendt.
- De "Tørre Pladers" tid.
Af F. Berendt.

- BERLIN-TUREN - 1983.
- Hvordan og hvorledes.
Ved F. Berendt.

- Kan vi få nogle aktivitetsgrupper i gang?
Forslag til nogle muligheder fremlægges herved.
Bestyrelsen.

Der er ingen grund til at fortvivle i den mørke tid når man har betalt sit kontingent og fået "OBJEKTIV" ind af døren.

HUSK DEN NYE ADRESSE PÅ VORE MØDELOKALER: AARHUSGADE 103. Kbh. Ø.

Kl. 19.30.

BILLET
GARANTI
HOS
FOTO-NEDEN
Service og Service uden bet.

STOP TYVEN!!

Der stjæles fra private hjem som aldrig før, det giver foruden et smerteligt tab også mange gange problemer med hensyn til dukumentation af det stjalne. Så kom tyven i forkøbet og sikre Dem at De er i besiddelse af en nøjagtig registrering, som et foto kan give til gavn for Dem selv - politi - forsikring.

Lad os råde Dem med brugen af Deres eget fotoudstyr eller hjælpe Dem med anskaffelse af et nyt udstyr.

Kig ind til os.

NJAL FOTO

NJALSGADE 20 - 54 55 90

Bus 12 - 32 - 35 - 40 lige til døren

Bønder fra Horne.
Fyn.

Foto: Breveté.

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA
Skindergade 41 · Tlf. 01 - 12 62 52